

KPS-4114-001-00/2014
Nr ewid. 153/2014/I/14/002/KPS

Informacja o wynikach kontroli

**PRZYGOTOWANIE
ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH
DO REALIZACJI ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY
Z DNIA 6 GRUDNIA 2013 R. O ZMIANIE NIEKTÓRYCH USTAW
W ZWIĄZKU Z OKREŚLENIEM ZASAD WYPŁATY EMERYTUR
ZE ŚRODKÓW ZGROMADZONYCH
W OTWARTYCH FUNDUSZACH EMERYTALNYCH**

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Dyrektor Departamentu Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny:
Jacek Szczerbiński

Akceptuję:

Jacek Uczkiewicz

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:

Krzysztof Kwiatkowski

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

dnia 14 lipca 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

WPROWADZENIE	6
1. ZAŁOŻENIA KONTROLI	8
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	9
2.1. Ocena kontrolowanej działalności	9
2.2. Uwagi końcowe i wnioski	10
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	12
3.1. Charakterystyka obszaru objętego kontrolą.....	12
3.2. Istotne ustalenia kontroli	15
3.2.1. Przygotowania ZUS do realizacji zadań wynikających z reformy.....	15
3.2.2. Dostosowanie systemów informatycznych do nowych zadań.....	17
3.2.3. Wydatki na dostosowanie ZUS do wykonywania nowych zadań.....	19
3.2.4. Prawdliwość przejęcia części aktywów OFE.....	20
3.2.5. Prawdliwość realizacji pozostałych zadań ustawowych	22
3.2.6. Uczestnictwo ZUS w pracach nad projektem ustawy	24
3.2.7. Wpływ przeprowadzonych zmian na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	25
3.2.8. Wpływ przeprowadzonych zmian na deficyt budżetu państw.....	27
4. INFORMACJE DODATKOWE	29
4.1. Organizacja i metodyka kontroli	29
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli.....	29
5. ZAŁĄCZNIKI.....	30

Wykaz stosowanych skrótów i pojęć

- Akcje** Papiery wartościowe potwierdzające, że ich posiadacz jest współwłaścicielem spółki akcyjnej i z tego tytułu ma m.in. prawo do udziału w jej zyskach
- Aktywa OFE** Zasoby majątkowe nabyte za składki przekazane do OFE. Większość z nich to papiery wartościowe, przede wszystkim akcje i obligacje
- FEP** Fundusz Emerytur Pomostowych
- FUS** Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
- FRD** Fundusz Rezerwy Demograficznej
- Indywidualne Konto Emerytalne (IKE)** Konto, które umożliwia dodatkowe gromadzenie oszczędności na emeryturę wolnych od podatku dochodowego, wskazanego w art. 30a i 30b ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012, poz. 361 ze zm.)
- Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE)** Konto, które podobnie jak IKE, jest formą dodatkowego gromadzenia oszczędności na emeryturę
- Obligacje** Papiery wartościowe potwierdzające, że ich emitent jest dłużnikiem posiadacza obligacji i zobowiązuje się do spłaty kwoty zadłużenia wraz z należnymi odsetkami w określonym terminie
- Obligacje skarbowe** Obligacje emitowane przez Skarb Państwa, które na ogół uważane są za bezpieczną inwestycję
- Oddział ZUS** Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
- Otwarty fundusz Emerytalny (OFE)** Osoba prawna posiadająca odrębną masę majątkową w stosunku do instytucji nią zarządzającej, tj. powszechnego towarzystwa emerytalnego. Głównym przedmiotem działalności funduszy jest gromadzenie środków pieniężnych pochodzących ze składek ubezpieczonych i lokowanie ich w określone kategorie lokat, z przeznaczeniem na wypłatę emerytur dla członków funduszu po osiągnięciu przez nich wieku emerytalnego
- Stopa zastąpienia** Pokazuje, jaki procent wynagrodzenia danej osoby stanowi (lub będzie stanowić) jej emerytura
- Stopa zwrotu** Wskaźnik procentowy, pokazujący zyskowność realizowanych inwestycji w danym okresie (np. roku)
- Terenowa jednostka organizacyjna** Jednostka organizacyjna Zakładu – oddział, inspektorat, biuro terenowe

Ubezpieczenie emerytalne Ubezpieczenie, w wyniku którego, w zamian za opłacanie składki emerytalnej otrzymuje się świadczenie emerytalne wypłacane po osiągnięciu wieku emerytalnego lub nabyciu uprawnień do świadczenia emerytalnego przed osiągnięciem tego wieku, po spełnieniu określonych warunków ustawowych

Ustawa o przejęciu przez ZUS środków OFE Ustawa z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1717)

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.)

Wiek emerytalny Określony ustawowo wiek, w którym możliwe jest przejście na emeryturę w ramach systemu powszechnego. Obecnie w Polsce kobiety mają wiek emerytalny o 5 lat niższy niż mężczyźni, jednak stopniowo jest on wydłużany do 67 lat dla wszystkich

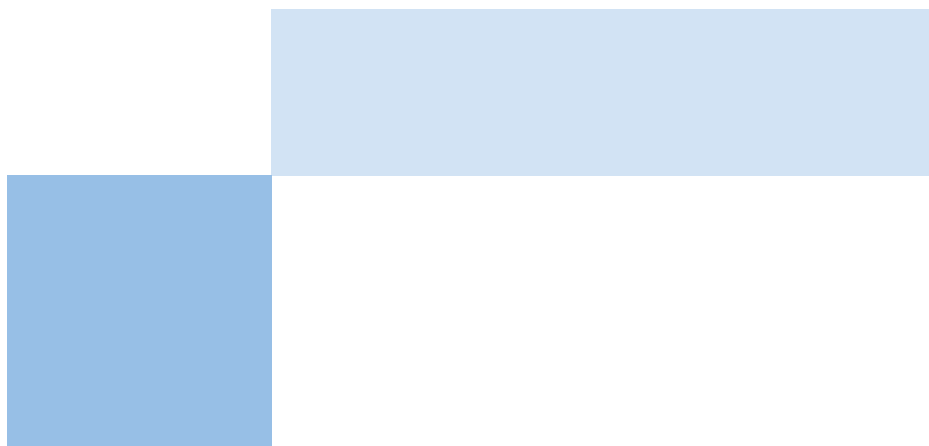
Suwak bezpieczeństwa Na okres 10 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego, środki z OFE będą stopniowo przenoszone na fundusz emerytalny FUS i ewidencjonowane na prowadzonym przez ZUS subkoncie

ZUS, Zakład Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I filar Część obowiązkowego systemu emerytalnego, działająca w oparciu o zasadę solidarności międzypokoleniowej (używa się też pojęcia system repartycyjny). Instytucją obsługującą jest ZUS

II filar Kapitałowa część obowiązkowego systemu emerytalnego, czyli Otwarte Fundusze Emerytalne. Składki wpłacane przez uczestników II filaru – są również gromadzone na indywidualnych kontach – jednak inaczej niż w I filarze są inwestowane, głównie w akcje i obligacje

III filar Dobrowolna, kapitałowa część systemu emerytalnego. Stanowią ją IKE, IKZE i Pracownicze Programy Emerytalne (PPE)

Kontrola przygotowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych, została przeprowadzona z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli¹.

Konstytucja RP stanowi, że obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego². W obowiązującym stanie prawnym wypłacalność świadczeń z ubezpieczeń społecznych gwarantowana jest przez państwo³.

Funkcjonujący w Polsce od 1999 r. powszechny system emerytalny opiera się na dwóch publicznych i obowiązkowych filarach – repartycyjnym (ZUS) i kapitałowym (OFE).

Wydatki na świadczenia emerytalno-rentowe stanowią jedną z najważniejszych pozycji w systemie polskich finansów publicznych, zarówno ze względu na ich wielkość, jak i znaczenie społeczne. Odprowadzane przez osoby aktywne zawodowo składki nie są w stanie pokryć bieżących wypłat. Powstały w ten sposób deficyt pokrywany jest z budżetu państwa i stanowi obecnie poważne obciążenie dla finansów publicznych.

Wzrost deficytu sektora finansów publicznych stanowił główną przesłankę do wprowadzenia z początkiem lutego 2014 r. zmian w przekazywaniu składek do OFE i dokonania ponownej reformy systemu emerytalnego. W rezultacie tych zmian nastąpiło przejęcie przez ZUS aktywów od OFE o wartości 153,2 mld zł, które następnie zostały przekazane na rzecz Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Ministra Finansów, w celu ich umorzenia (obligacje skarbowe) oraz do Funduszu Rezerwy Demograficznej i funduszu emerytalnego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Niepokojące wskaźniki demograficzne w zakresie liczby urodzeń, systematyczny przyrost osób w wieku poprodukcyjnym oraz emigracja mają charakter trwały i istotnie pogarszają sytuację finansową FUS.

Ujemny wynik i obciążenie finansowe państwa związane z systemem emerytalnym, w tym konieczność utrzymywania wypłat ze starego systemu (sprzed reformy w 1999 r.), jak i utrzymywanie branżowych systemów emerytalnych, przekłada się na ujemny wynik finansowy (deficyt) całego sektora publicznego.

Wprowadzone 1 lutego 2014 r. rozwiązania w zakresie OFE, z punktu widzenia finansów publicznych, w dłuższej perspektywie powiększą zobowiązania powszechnego systemu emerytalnego. Według obecnie obowiązujących zasad, nie są one ujmowane w statystyce. Dopiero od września 2014 r. dotychczas obowiązującą metodologię liczenia deficytu i długu finansów publicznych, tzw. ESA95, zastąpi nowa metoda – ESA2010, według której mają być podawane szacunki zobowiązań systemu emerytalnego. Rada Unii Europejskiej na posiedzeniu w dniu 10 grudnia 2013 r. uznała planowane umorzenie aktywów pochodzących z OFE za działanie niewystarczające do ograniczenia nadmiernego deficytu budżetowego, tj. poniżej 3% PKB, wydając jednocześnie nowe zalecenie dla Polski w sprawie działań, które powinno się podjąć w celu jego obniżenia. Jednocześnie przedłużony został termin obowiązywania procedury ograniczenia nadmiernego deficytu o jeden rok, do 2015 r.

¹ Art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.). Decyzja nr 1/2013 Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z dnia 28 listopada 2013 r.

² Art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

³ Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm.), zwanej dalej również w skrócie ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych.

Komisja Europejska w dniu 2 czerwca 2014 r., przyjmując zalecenia dotyczące polityki gospodarczej państw członkowskich uznała, że Polska osiągnęła zalecany poziom salda nominalnego i dokonała zalecanej zmiany salda strukturalnego w 2014 r. W związku z tym uznała, że procedura nadmiernego deficytu powinna zostać zawieszona. Ostateczną decyzję ma podjąć Rada UE⁴.

⁴ Stan na dzień 30 czerwca 2014 r.

1.1 Temat i numer kontroli

Przygotowanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (I/14/002).

1.2 Cel główny kontroli

Ocena przygotowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do realizacji zadań wynikających z ustawy o przejęciu przez ZUS środków OFE.

1.3 Zakres podmiotowy kontroli

Kontrolę przeprowadzono w Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych⁵.

1.4 Zakres przedmiotowy kontroli

Kontrolą objęto przygotowanie ZUS do realizacji zadań wynikających z reformy systemu emerytalnego, wprowadzonej w grudniu 2013 r., w tym podjęcie działań w celu dostosowania architektury systemów informatycznych do zmian ustawowych; uczestnictwo Prezesa ZUS w pracach nad projektem ustawy w sprawie przejęcia przez ZUS środków z OFE; zaplanowanie i wydatkowanie środków publicznych na przystosowanie ZUS do nowych zadań. Zbadano również prawidłowość przejęcia części aktywów od otwartych funduszy emerytalnych w kwocie 153,2 mld zł, realizację przez ZUS zadań wynikających z reformy systemu emerytalnego, a także dokonywanie w ZUS perspektywicznych analiz wpływu reformy na finanse Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

1.5 Okres objęty kontrolą

Od 1 lipca 2013 r. do 31 marca 2014 r.⁶

⁵ Badania przeprowadzono pod względem: legalności, gospodarności, celowości i rzetelności (art. 2 ust. 1 ustawy o NIK).

⁶ Do dnia zakończenia czynności kontrolnych.

2.1 Ocena kontrolowanej działalności

Proces przejęcia przez ZUS aktywów od OFE, przekazania obligacji skarbowych do Ministra Finansów w celu ich umorzenia, a także przekazania pozostałej części aktywów do Funduszu Rezerwy Demograficznej i funduszu emerytalnego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przeprowadzony został zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Nie zakłócił on naliczania i wypłaty świadczeń dla ubezpieczonych (str. 12-14).

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie⁷ ocenia przygotowanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do realizacji zadań wynikających z wejścia w życie ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych⁸, a także przebieg procesu przejęcia części ich aktywów⁹. Prezes ZUS podjął działania przygotowujące Zakład do wykonania zadań wynikających z wejścia w życie ustawy. Nawiązał współpracę i współdziałał z otwartymi funduszami emerytalnymi, Ministrem Finansów, Zarządzeniem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych SA i Zarządzeniem PKO BP SA. Przygotowano również i wdrożono stosowne wytyczne i instrukcje, a firmom zewnętrznym zlecono usługi dotyczące dostosowania systemów informatycznych oraz z zakresu doradztwa i audytu procesu przygotowania do przejęcia aktywów. Przeprowadzono też analizę potencjalnych zagrożeń i ryzyk (str. 9-11).

Według symulacji wykonanych w ZUS, realizacja przyjętych rozwiązań ustawowych nie rozwiąże jednak problemu deficytu Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w dłuższej perspektywie. Mimo przewidywanego zwiększenia wpływów z tytułu składek, a także przenoszenia środków w ramach tzw. suwaka, ZUS, przewiduje się dalszy wzrost tego deficytu. Przy założeniu, że udział członków OFE opłacających składkę wyniesie 50%, deficyt¹⁰ w 2014 r. wyniesie 51,7 mld zł, w 2015 r. – 53,1 mld zł, w 2020 r. – 56,4 mld zł, a w 2025 r. – 64,5 mld zł, i będzie wzrastać aż do 2030 r., w którym wyniesie 72,1 mld zł. W następnych 10 latach przewiduje się jego spadek do 60,7 mld zł w 2040 r. Począwszy od 2041 r., w którym deficyt wyniesie 62,6 mld zł, szacowany jest jego dalszy wzrost – do 212,2 mld zł w 2060 r. Z kolei, przy założeniu, że udział członków OFE opłacających składkę wyniesie 20%, deficyt w 2014 r. wyniesie 50,2 mld zł, w 2015 r. – 49,8 mld zł, w 2020 r. – 52,0 mld zł, a w 2025 r. – 59,1 mld zł i będzie wzrastać aż do 2030 r., w którym wyniesie 66,1 mld zł. W następnych 10 latach przewiduje się jego spadek do 57,3 mld zł w 2040 r. Począwszy od 2041 r., w którym deficyt wyniesie 59,6 mld zł, szacowany jest jego dalszy wzrost – do 206,0 mld zł w 2060 r. (str. 18-21, 26-28).

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła ponadto nieuregulowanie przez ustawodawcę kwestii przekazywania na przychody FUS odsetek otrzymywanych przez Fundusz Rezerwy Demograficznej od aktywów zdeponowanych na wydzielonym rachunku powierniczym w PKO BP SA, których termin wykupu przypada po 2014 r. Zasady przekazywania przez FRD na przychody funduszu emerytalnego FUS środków pieniężnych uzyskanych

⁷ NIK stosuje trzystopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości i negatywna.

⁸ Ustawa z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1717), zwana dalej również w skrócie ustawą lub ustawą o przejęciu przez ZUS środków OFE.

⁹ Jak wyżej – art. 23 ust. 2.

¹⁰ Kwoty nominalne.

z tytułu wykupu aktywów¹¹ oraz odsetek należnych od tych aktywów, określone zostały tylko dla roku 2014 r.¹² Tymczasem wartość aktywów, których terminy wykupu przypadają na lata 2018 i 2022, wynosi 11,7 mld zł, a pochodzące od tych aktywów odsetki ZUS tylko dla lat 2015–2018 oszacował na kwotę ok. 0,7 mld zł rocznie. W związku z powyższym NIK wskazuje na konieczność doprecyzowania zasad przekazywania przez FRD na przychody funduszu emerytalnego FUS wspomnianych odsetek, przez stosowną zmianę ustawy o przejęciu przez ZUS środków OFE, jeszcze przed upływem pierwszego terminu wykupu aktywów, przypadającego po roku 2014 (str. 14-15).

2.2 Uwagi końcowe i wnioski

Ustawa o przejęciu przez ZUS środków OFE zmieniła przepisy dotyczące otwartych funduszy emerytalnych i zainicjowała zmiany w powszechnym systemie emerytalnym, doprowadzając do gruntownej przebudowy drugiego filaru.

Podjęte przez Zarząd ZUS działania zapewniły przygotowanie jednostek organizacyjnych Zakładu do realizacji zadań wynikających z reformy. Pogłębiający się deficyt Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskazuje jednak, iż w dłuższej perspektywie może nie wystarczyć środków na wypłatę świadczeń emerytalnych. Głównymi przyczynami są: sytuacja demograficzna, tj. niski wskaźnik urodzeń, wchodzenie w wiek emerytalny osób urodzonych po 1945 r., wydłużanie się długości życia oraz emigracja.

Ujemny wynik i obciążenie finansowe państwa związane z systemem emerytalnym, w tym konieczność utrzymywania wypłat ze starego systemu (sprzed reformy w 1999 r.), jak i utrzymywanie branżowych systemów emerytalnych, przekłada się na ujemny wynik finansowy (deficyt) całego sektora finansów publicznych.

Wprowadzone 1 lutego 2014 r. rozwiązania w zakresie OFE, z punktu widzenia finansów publicznych, w dłuższej perspektywie powiększą zobowiązania powszechnego systemu emerytalnego. Według obecnie obowiązujących zasad, nie są one ujmowane w statystyce. Dopiero od września 2014 r., obowiązującą dotychczas metodologię liczenia deficytu i długu finansów publicznych, tzw. ESA95, zastąpi nowa metoda – ESA2010, według której mają być podawane szacunki zobowiązań dla systemu emerytalnego. Dodać należy, że Rada Unii Europejskiej na posiedzeniu w dniu 10 grudnia 2013 r. uznała planowane umorzenie aktywów pochodzących z OFE za działanie niewystarczające do ograniczenia nadmiernego deficytu budżetowego, tj. poniżej 3% PKB, wydając jednocześnie nowe zalecenie dla Polski w sprawie działań, które powinno się podjąć w celu jego obniżenia. Jednocześnie przedłużony został termin obowiązywania procedury ograniczenia nadmiernego deficytu o jeden rok, do 2015 r. Rada UE wyznaczyła dzień 15 kwietnia 2014 r., jako termin podjęcia przez Polskę skutecznych działań oraz jako termin przedstawienia szczegółowych informacji na temat strategii konsolidacji planowanej na potrzeby osiągnięcia zalecanych wartości docelowych.

Komisja Europejska w dniu 2 czerwca 2014 r. przyjęła zalecenia dotyczące polityki gospodarczej poszczególnych państw członkowskich. Według oceny Komisji, Polska osiągnęła zalecany poziom salda nominalnego i dokonała zalecanej zmiany salda strukturalnego w 2014 r. W związku z tym Komisja uznała, że procedura nadmiernego deficytu powinna zostać zawieszona, a żadne dalsze kroki nie są konieczne. Ostateczną decyzję ma podjąć Rada UE.

¹¹ Wymienionych w art. 23 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy, a przekazanych przez Zakład do FRD w trybie ust. 10 pkt 2.

¹² Art. 23 ust. 13 ustawy nie reguluje kwestii przekazywania na przychody funduszu emerytalnego FUS odsetek otrzymywanych przez FRD od aktywów pochodzących z OFE, których termin wykupu przypada w latach następnych.

Niezależnie od przedstawienia długofalowych skutków wprowadzonych zmian, ustalenia kontroli wskazują na potrzebę wprowadzenia, przez organy do tego uprawnione, zmian w ustawie z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych, w celu uregulowania kwestii dotyczącej przekazywania na przychody funduszu emerytalnego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsetek otrzymywanych przez Fundusz Rezerwy Demograficznej od aktywów pochodzących z OFE, których termin wykupu przypada po 2014 r., przez stosowną zmianę brzmienia art. 23 ust. 13 wspomnianej ustawy, jeszcze przed upływem pierwszego terminu wykupu aktywów, przypadającego po tym roku. Reguła dotycząca przekazywania wspomnianych odsetek określona została bowiem tylko dla 2014 r.¹³

¹³ Por. przypis 12.

3.1 Charakterystyka obszaru objętego kontrolą

1) Z dniem 1 stycznia 1999 r. wprowadzony został w Polsce nowy system emerytalny zgodnie, z którym przyszli emeryci będą otrzymywać emeryturę z co najmniej dwóch źródeł, tzn. ze zreformowanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i otwartych funduszy emerytalnych. Przewidziana została również możliwość powołania Pracowniczych Programów Emerytalnych, kont IKE i IKZE, które mają charakter dobrowolny i uzupełniający w stosunku do powszechnego systemu emerytalnego.

Polski system emerytalny opiera się zatem na trzech filarach:

- I filar: oparty na Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zarządzanym przez ZUS;
- II filar: oparty na otwartym funduszu emerytalnym (16,7 mln osób);
- III filar: oparty na indywidualnym koncie emerytalnym, indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego i pracowniczy program emerytalny.

Pierwsze dwa filary są obowiązkowe; III filar jest dobrowolny – uczestniczący w nim korzystają z ulg podatkowych z tytułu odkładanych w nim środków.

Na koniec 2013 r. było w Polsce 24,1 mln osób ubezpieczonych (wraz z emerytami i rencistami). Na ubezpieczenie emerytalne odprowadzane są środki, jako obowiązkowa składka w wysokości 19,52% podstawy wymiaru tej składki.

Nowy system nie został dokończony. Nie ujednolicono branżowych systemów emerytalnych, określono jedynie zasady pobierania środków, a nie ich wypłaty. W 2005 r. przywrócono uprzywilejowany system emerytur górniczych¹⁴. W 2008 r. uregulowana została kwestia emerytur pomostowych¹⁵, a także zasady wypłacania emerytur z OFE¹⁶.

Dla większości osób urodzonych po 1949 r. emerytura jest wypłacana po osiągnięciu wieku emerytalnego, a jej wysokość zależy od sumy odprowadzonych w przeszłości składek. Składki te są ewidencjonowane w dwóch systemach – repartycyjnym („solidarnościowym”) obsługiwanym przez ZUS oraz kapitałowym – OFE. Wartość środków księgowanych przez ZUS podlega co rocznej waloryzacji, natomiast wartość środków w OFE kształtuje się w zależności od wartości instrumentów finansowych, w których zostały one ulokowane lub zainwestowane przez OFE.

Zgodnie z założeniami reformy systemu emerytalnego, jego kapitałowa część była równie istotna, jak część repartycyjna. Przewidywano, że ewolucyjna modernizacja systemu może doprowadzić do sytuacji, w której nawet połowa emerytury będzie pochodzić z części kapitałowej. Ustawowe zmiany, które zostały zapoczątkowane w 2011 r., doprowadziły do obniżenia składki do OFE z 7,3% do 2,3%¹⁷, jednocześnie spowodowały, że rola części kapitałowej systematycznie maleje¹⁸. Od 1 stycznia 2009 r. rozpoczęto wypłatę pierwszych emerytur z nowego systemu emerytalnego opartego na zasadzie zdefiniowanej składki.

¹⁴ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2005 Nr 167, poz. 1397).

¹⁵ Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 237, poz. 1656 ze zm.).

¹⁶ Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 228, poz. 1507 ze zm.).

¹⁷ Pozostałe 5% trafiło na specjalne indywidualne subkonta w ZUS.

¹⁸ Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 75, poz. 398). Ustawa weszła w życie z dniem 1 maja 2011 r.

Według stanu na 31 stycznia 2014 r.¹⁹ okresowe emerytury kapitałowe pobierało ok. 4,0 tys. osób (przeciętna miesięczna wypłata wyniosła 96,17 zł). W lutym 2014 r. świadczenia emerytalno-rentowe²⁰ z ZUS pobierało ok. 7.686,3 tys. osób (dla ok. 4.875,3 tys. osób są one przekazywane na indywidualne rachunki bankowe, natomiast ok. 2.811,0 osób otrzymuje świadczenia przekazem pocztowym). Dla porównania można podać, że świadczenia te według stanu na koniec 2011 r. pobierało ok. 7.731,2 tys. osób²¹, a w 2012 r. – ok. 7.722,4 tys. osób²².

W 2013 r., wobec rosnącego deficytu sektora finansów publicznych i nadchodzącej konieczności uruchomienia wypłat z OFE, została wznowiona debata nad konstrukcją drugiego filara. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opublikowało raport oceniający celowość istnienia OFE w dotychczasowej formie²³.

Na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych zmieniły się przepisy dotyczące OFE. Ustawodawca nakazał przekazanie do ZUS 51,5% wartości aktywów w portfelach funduszy, co nastąpiło 3 lutego 2014 r. Pozostała część aktywów (48,5%) nadal pozostała na kontach członków OFE. Odpowiadało to wartości posiadanych przez OFE obligacji Skarbu Państwa i innych instrumentów dłużnych gwarantowanych przez Skarb Państwa. Ustawowo wprowadzony został natomiast minimalny poziom inwestycji w akcje. Wynosi on 75% do końca 2014 r., 55% do końca 2015 r., 35% do końca 2016 r. i 15% do końca 2017 r. Do końca lipca 2014 r. obowiązuje zakaz reklamy OFE, za złamanie którego grozi kara od 1 do 3 mln zł.

W okresie od 1 kwietnia do 31 lipca 2014 r. ubezpieczeni mogą decydować, czy chcą, aby część ich składki emerytalnej trafiała do OFE, czy na indywidualne subkonto w ZUS (tzw. okienko transferowe). Kolejna możliwość podjęcia decyzji w sprawie oszczędzania w OFE lub ZUS zaistnieje po upływie dwóch lat, tj. w 2016 r., a następnie co cztery lata. Przyjęto, że przez okres 10 lat poprzedzających osiągnięcie wieku emerytalnego, środki z OFE będą stopniowo przenoszone na fundusz emerytalny FUS i ewidencjonowane na prowadzonym w ZUS subkoncie. Wypłatą emerytur będzie zajmował się wyłącznie ZUS. Zgodnie z dyspozycją emeryta, wskazana przez niego osoba nabywa prawo do całości albo części wypłaty gwarantowanej (jednorazowego świadczenia pieniężnego), jeżeli śmierć emeryta pobierającego emeryturę nastąpiła w okresie trzech lat od miesiąca, od którego po raz pierwszy wypłacono emeryturę.

Według założeń Ministerstwa Finansów, zmiany wynikające z wdrożenia ustawy o przejęciu przez ZUS środków OFE mają przynieść skokowe obniżenie długu publicznego w 2014 r. i ograniczenie potrzeb pożyczkowych, co w konsekwencji ma skutkować obniżeniem poziomu długu w przyszłych latach. Według tych szacunków, państwowy dług publiczny (liczony według metodologii krajowej) w 2014 r. ma obniżyć się – w stosunku do stanu, w którym nie występowałyby efekty związane ze zmianami w systemie emerytalnym – o około 146,1 mld zł (8,5% PKB), a dług sektora instytucji rządowych i samorządowych²⁴ o około 158,2 mld zł (9,2% PKB).

¹⁹ Dane wstępne ZUS. Ubezpieczonych było ok. 15 809,9 tys. osób (bez emerytów i rencistów, osób pobierających zasiłki i świadczenia przedemerytalne oraz osób pobierających renty).

²⁰ Z wyłączeniem osób pobierających świadczenia realizowane na mocy umów międzynarodowych.

²¹ Rachunek bankowy – ok. 4.512 tys. osób, przekaz pocztowy – ok. 3.219,3 tys. osób.

²² Rachunek bankowy – ok. 4.675,5 tys. osób, przekaz pocztowy – ok. 3.046,8 tys. osób.

²³ Przegląd funkcjonowania systemu emerytalnego. MPiPS, 26 czerwca 2013. <http://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/ubezpieczenia-spoleczne/art,6266,przeglad-funkcjonowania-systemu-emerytalnego.html>

²⁴ Sektor general government, według metodologii przyjętej w Unii Europejskiej.

Skutki zmian w systemie emerytalnym uwzględniono w ustawie budżetowej na 2014 r., przez zmniejszenie dotacji do FUS o 6,7 mld zł. Ponadto w planie finansowym Funduszu zapisano w przychodach kwotę 15,4 mld zł, jako pochodzącą z reformy OFE. Kwoty, o których jest mowa, będą skutkiem funkcjonowania tzw. suwaka – przejścia przez ZUS kapitałów pierwszych roczników ubezpieczonych, którzy mają nie więcej niż 10 lat do czasu przejścia na emeryturę.

Prezydent RP podpisał ustawę zmieniającą zasady wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w OFE. Jednocześnie skierował do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o zbadanie, czy jest ona zgodna z ustawą zasadniczą. Wątpliwości Prezydenta wzbudził m.in. zakaz inwestowania w obligacje, nakaz inwestowania w akcje i zakaz reklamy OFE.

2) Narastający od lat deficyt FUS uzupełniany jest dotacją z budżetu państwa (39,5 mld zł w 2012 r. i 37,1 mld zł w 2013 r.), pożyczkami z budżetu państwa (3,0 mld zł w 2012 r. i 12 mld zł w 2013 r.) oraz transferem środków z Funduszu Rezerwy Demograficznej (2,9 mld zł w 2012 r. i 2,5 mld zł w 2013 r.). Ponadto, w celu pozyskania środków na wypłatę emerytur i rent, FUS zmuszony jest do zaciągania kredytów w bankach komercyjnych (0,8 mld zł w 2012 r.). W ustawie budżetowej na 2014 r., wydatki FUS (koszty) zaplanowano na 193,9 mld zł, tj. o kwotę 36 mld zł wyższą od planowanych przychodów. Przewidziano też dotacje z budżetu państwa w kwocie 30,4 mld zł, zasilenie środkami FRD – 2,5 mld zł i zaciągnięcie pożyczek z budżetu państwa na kwotę 6,8 mld zł. Jako uzasadnienie wsparcia FUS środkami z FRD wskazuje się na sytuację demograficzną, która niekorzystnie wpływa na system emerytalny²⁵.

3) Procesy demograficzne, przez bezpośredni wpływ na liczbę ubezpieczonych i emerytów, w sposób istotny oddziałują na sytuację finansową Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Jednym z niekorzystnych zjawisk demograficznych jest niski wskaźnik urodzeń. Przyjmuje się, iż współczynnik dzietności między 2,10 – 2,15 jest poziomem zapewniającym zastępowalność pokoleń. Począwszy od 1992 r., współczynnik ten w Polsce utrzymuje się poniżej tego poziomu, a od 2000 r. jego wartość wynosi w 1,2 – 1,4²⁶, w 2013 r. – 1,32. Zgodnie z prognozą demograficzną Eurostatu do roku 2060, liczebność populacji Polski zmniejszy się z 38,4 mln w 2013 r. do poziomu 36,6 mln w 2035 r. i do ok. 32,4 mln w 2060 r., przy czym istotnie zmienia się jej struktura wiekowa. Przewiduje się, że populacja w wieku produkcyjnym (przy zachowaniu definicji grup wiekowych przed podwyższeniem wieku emerytalnego – 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn) będzie maleć, osiągając w 2060 r. poziom o ponad 8,7 mln osób mniejszy niż w 2013 r., a populacja osób w wieku poprodukcyjnym będzie rosła (poza latami 2057-2060), osiągając w 2060 r. poziom o ponad 5 mln osób większy niż w 2013 r.

Kolejnym zjawiskiem jest emigracja. Szacuje się, że za granicą przebywa ok. 2,6-2,7 mln Polaków. W 2013 r. wyjechało za granicę prawie 0,5 mln obywateli polskich.

Niski wskaźnik urodzeń, starzenie się społeczeństwa oraz emigracja, mają charakter trwały i będą miały wpływ na sytuację finansową FUS.

²⁵ W ocenie NIK, podejmowane przez Prezesa ZUS doraźne działania umożliwiające (...) utrzymanie płynności finansowej FUS, nie mogą w dłuższym horyzoncie stanowić podstawy do skutecznego rozwiązania problemu jego deficytu. W tej sytuacji, brak skutecznych rozwiązań systemowych powstrzymujących zadłużanie Funduszu, a tym samym wzrost długu publicznego, stanowi realne zagrożenie dla finansów publicznych państwa. NIK, informacja o wynikach kontroli wykonania budżetu państwa w 2013 r. w części 73 – ZUS oraz planów finansowych FUS, FEP i FRD oraz planu finansowego ZUS – państwowej osoby prawnej, nr 43/2014/P/14/001/KPS, czerwiec 2014 r.

²⁶ Źródło: dane Eurostat i GUS.

3.2 Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. Przygotowania ZUS do realizacji zadań wynikających z reformy

1) Prace przygotowawcze do wykonywania zadań wynikających z wejścia w życie ustawy wykonywane były w niezmienionej strukturze organizacyjnej ZUS. Wewnętrzne prace analityczne podjęto we wrześniu 2013 r. Opracowano harmonogram określający m.in. kluczowe zadania, tj.:

- przejście od OFE aktywów w dniu 3 lutego 2014 r. – według stanu na dzień 31 stycznia 2014r.;
- przeniesienie środków z OFE do ZUS na potrzeby ustalenia prawa i wysokości świadczenia dla członka OFE oraz na potrzeby podziału (wypłaty) środków z subkonta;
- obsługę oświadczeń członka OFE o przekazywaniu składki do otwartego funduszu emerytalnego.

Zadania wynikające z ustawy podzielono na realizowane w okresie przejściowym, tj. od wejścia w życie ustawy do 30 października 2014 r., oraz w okresie docelowym – od 31 października 2014 r.

2) Prezes ZUS, współpracując z podmiotami zewnętrznymi, podejmował działania przygotowujące do przejęcia aktywów od OFE, w tym m.in.:

- podpisał z Ernst & Young Audyt Polska umowę w zakresie audytu i doradztwa dla ZUS;
- współpracował z Ministrem Finansów, Zarządem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych SA i Zarządem PKO BP SA w zakresie przygotowania projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przekazania aktywów przez otwarte fundusze emerytalne do ZUS²⁷;
- przygotował, a następnie podpisał z Ministrem Finansów w dniu 30 stycznia 2014 r., porozumienie w sprawie realizacji obowiązków ustawowych²⁸;
- podpisał porozumienie z Prezesem Banku PKO BP SA w sprawie współpracy przy przekazywaniu środków;
- otworzył odrębne rachunki powiernicze i pieniężne dla Zakładu i FRD (w NBP i PKO BP SA);
- otworzył rachunki dla Zakładu i FRD i uzgodnił tryb przekazywania aktywów z bankami pełniącymi funkcję depozytariuszy²⁹;
- zorganizował 20 stycznia 2014 r. spotkanie informacyjne z przedstawicielami OFE;
- przekazał do OFE w dniu 24 stycznia 2014 r. dane wymagane rozporządzeniem Rady Ministrów³⁰.

3) Wewnętrzne działania ZUS w celu przejęcia aktywów przekazywanych z OFE polegały m.in. na:

- opracowaniu *Wytycznych dotyczących trybu otrzymywania przez Zakład aktywów przekazywanych przez OFE oraz ich dalszego przekazania do Skarbu Państwa i FRD*;
- opracowaniu *Instrukcji stanowiskowej dla pracowników Departamentu Finansów Funduszy*³¹, ze szczegółowym opisem obsługi przejęcia aktywów przekazywanych przez OFE;
- sporządzeniu pełnomocnictw dla osób uprawnionych do podpisywania dokumentów;
- wyznaczeniu osób bezpośrednio odpowiedzialnych za opracowanie dokumentacji i przejęcie aktywów od OFE;
- opracowaniu wzorów dokumentów oraz instrukcji przejęcia i przekazywania aktywów;

²⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 2014 r. w sprawie przekazania aktywów przez otwarte fundusze emerytalne do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2014 r., poz. 117).

²⁸ Art. 23 ust. 10 pkt 1 ustawy stanowi, że ZUS niezwłocznie przedstawia do nabycia Skarbowi Państwa, reprezentowanemu przez ministra właściwego ds. budżetu, aktywa przekazane przez OFE, natomiast art. 23 ust. 11, że Skarb Państwa, reprezentowany przez wskazanego ministra, nabywa od ZUS aktywa, w zamian za gwarancję wypłaty z FUS świadczeń emerytalnych odpowiadających zewidencjonowanej na subkontach prowadzonych przez ZUS wartości tych aktywów.

²⁹ BGK, PKO BP SA, Nordea Bank Pol. SA, FM Bank PBP SA, Deutsche Bank Pol. SA, ING Bank Śląski SA, mBank SA.

³⁰ Określone w zał. nr 1 do rozporządzenia wskazanego w przypisie 27.

³¹ Art. 23 ustawy.

- utworzeniu wewnętrznego systemu do bezpiecznego przekazywania dokumentacji z OFE (za pomocą e-mail);
- utworzeniu zasobu sieciowego dla wszystkich dokumentów elektronicznych;
- sporządzeniu i przekazaniu do OFE listy osób do kontaktu ze strony Zakładu³².

4) Zarząd ZUS w dniu 27 stycznia 2014 r. zaakceptował plan działań, m.in. w zakresie przedstawienia do nabycia Skarbowi Państwa aktywów przekazanych przez OFE, a także upoważnił Członka Zarządu, nadzorującego Pion Finansów i Realizacji Dochodów, do podejmowania stosownych działań. Wcześniej kwestia ujęcia aktywów z OFE, innych niż środki pieniężne, w ewidencji pozabilansowej ZUS i FRD oraz traktowania gwarancji wypłaty świadczeń z FUS³³ identycznie, jak gwarancja wypłaty świadczeń ustanowiona w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych³⁴, omawiana była z przedstawicielami Ministerstwa Finansów w trybie roboczym.

W celu zapewnienia prawidłowej ewidencji księgowej przejęcia przez ZUS aktywów od OFE, a następnie przekazanie ich na rzecz Skarbu Państwa, do FRD i FUS, otwarto oddzielne rachunki bankowe, a w zakładowych planach kont utworzono odrębne konta księgowe.

5) Jednym z celów kontroli zarządczej jest zapewnienie zarządzania ryzykiem³⁵. W ramach działań przygotowujących do realizacji zadań wynikających z reformy systemu emerytalnego, przeprowadzono analizę w celu zidentyfikowania i oceny ryzyk. Proces zarządzania ryzykiem był realizowany przez zespoły robocze (w okresie przed opublikowaniem ustawy), a następnie przez powołany 23 stycznia 2014 r. *Zespół koordynacyjny ds. przygotowania i nadzoru nad prawidłowością realizacji zadań wynikających z ustawy*. Analiza ryzyka, w tym identyfikacja i ocena, dotyczyła zarówno projektu ustawy, jak i jej wpływu na funkcjonowanie ZUS. Zidentyfikowane ryzyka, które w ocenie Zakładu mogły mieć wpływ na kształt projektowanych przepisów, były przedstawione zarówno w formie uwagi do projektu ustawy, jak i omawiane podczas spotkań z przedstawicielami Ministerstw Finansów oraz Pracy i Polityki Społecznej. Zakład posiadał również *Zasady zarządzania ryzykiem w pionie operacji, eksploatacji systemów i bezpieczeństwa informacji w ZUS*, określające reguły postępowania w zakresie zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesów i projektów realizowanych w obszarze informatyki.

Dodatkowo, dla ograniczenia ryzyka operacyjnego, zlecono firmie Ernst & Young Audyt Polska, na podstawie umowy z 9 stycznia 2014 r. (wartość usługi: 389,9 tys. zł brutto), przeprowadzenie audytu i doradztwa w zakresie oceny przygotowania ZUS do przeniesienia aktywów z OFE do ZUS. Wspomniany audyt nie wykazał nieprawidłowości³⁶.

6) Podjęte przez ZUS działania w zakresie użytkowanych systemów informatycznych zapewniły terminową i sprawną obsługę oświadczeń³⁷ członków OFE o przekazywaniu ich składki do otwartego funduszu emerytalnego. Według stanu na 31 marca 2014 r., tj. na dzień zakończenia kontroli, przewidziano wpływ wspomnianych oświadczeń do ZUS:

³² Listę zamieszczono na stronie internetowej ZUS (www.zus.pl/ofe-aktywa).

³³ O której mowa w art. 23 ust. 11 ustawy. Por. przypis 28.

³⁴ Art. 2 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi, że wypłacalność świadczeń z ubezpieczeń społecznych gwarantowana jest przez państwo, natomiast art. 62, że Fundusz Rezerwy Demograficznej nie może zaciągać pożyczek lub kredytów, a budżet państwa gwarantuje wypłatę świadczeń emerytalnych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

³⁵ Art. 68 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.) W jednostkach sektora finansów publicznych stanowi ją ogół działań podejmowanych dla zapewnienia realizacji celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy (art. 68 ust. 1).

³⁶ *Raport z oceny stanu przygotowania do realizacji zadań określonych w ustawie z dnia 6 grudnia 2013 roku o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych z 29 stycznia 2014 r. oraz Raport biegłego rewidenta z 14 marca 2014 r.*

³⁷ Art. 11 ust. 2 ustawy.

- elektronicznie, za pośrednictwem portalu PUE lub profilu zaufanego ePUAP (dotyczy dokumentów podpisanych bezpiecznym podpisem elektronicznym, weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu);
- osobiście w jednostce organizacyjnej ZUS (obsługę oświadczeń zaplanowano we wszystkich placówkach, niezależnie od adresu zamieszkania ubezpieczonego, na wszystkich stanowiskach Sal Obsługi Klientów);
- pocztą lub za pośrednictwem tzw. *urzędomatów* (takie urządzenia posiada 157 placówek).

Zaplanowano, że informacji i pomocy w wypełnianiu druków oświadczeń będzie udzielać Centrum Obsługi Telefonicznej (dni robocze – godz. 8⁰⁰-18⁰⁰). Udostępniono też możliwość pobrania i wypełnienia druku w formie elektronicznej (wzór oświadczenia na stronie internetowej ZUS był dostępny przed 1 kwietnia 2014 r.).

Wprowadzanie do systemu informatycznego ZUS danych osób, które złożyły oświadczenie miało odbywać się na bieżąco. Założono również bieżące monitorowanie natężenia ruchu interesantów w poszczególnych placówkach oraz podjęto decyzje o organizowaniu, w razie potrzeby, dodatkowych stanowisk oraz wydłużeniu godzin ich pracy.

M.in. dla celów obsługi oświadczeń o członkostwie w OFE, w dniach 24-26 marca 2014 r. przeprowadzono szkolenie dla naczelników Wydziałów Obsługi Klientów i Korespondencji i naczelników Wydziałów Telefonicznej Obsługi Klientów, nadzorujących bezpośrednio obsługę klientów w oddziałach i podległych terenowych jednostkach organizacyjnych. Zostali oni też zobowiązani do przeszkolenia pracowników, którzy będą obsługiwać przyjmowanie oświadczeń.

Zakład jest zobowiązany do informowania ubezpieczonego, który w terminie 4 miesięcy, licząc od daty powstania obowiązku ubezpieczeń społecznych, nie zawarł umowy z OFE, o obowiązku złożenia pisemnego oświadczenia o stosunkach majątkowych istniejących między nim a jego współmałżonkiem oraz o tym, że może wskazać osoby uprawnione do otrzymania środków po jego śmierci³⁸. W ramach przygotowań do realizacji tego zadania, Zakład opracował wzór pisma do ubezpieczonego oraz wzory dodatkowych dokumentów dotyczących dziedziczenia środków z subkonta. Przygotowany został także wzór oświadczenia ubezpieczonego, o którym jest mowa, a także wniosku o wypłatę środków z subkonta. Ponadto wprowadzono zmiany w oprogramowaniu wykorzystywanym do rejestracji i obsługi dokumentów. Przyjęto, że oświadczenia i wnioski będą rejestrowane w aplikacji EPWD i na ich podstawie będzie tworzony proces obsługi sprawy.

3.2.2. Dostosowanie systemów informatycznych do nowych zadań

1) W wyniku przeprowadzonego w ZUS przetargu ograniczonego na modyfikację i rozbudowę oprogramowania Kompleksowego Systemu Informatycznego³⁹, 8 listopada 2013 r. zawarto umowę ramową z trzema wykonawcami⁴⁰.

2) W związku z potrzebą dostosowania systemów informatycznych ZUS do realizacji nowych zadań ustawowych, w Zakładzie podjęto wewnętrzne prace analityczne w październiku 2013 r., tj. przed uchwaleniem ustawy. Ich celem było opracowanie spójnego harmonogramu oraz wymagań

³⁸ Art. 39 ust. 1b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

³⁹ W skrócie: KSI.

⁴⁰ Konsorcjum firm: Hewlett-Packard Polska Sp. z o.o. (lider), Kamssoft SA; Asseco Poland SA, Capgemini Polska Sp. z o.o. Ocena postępowania o zamówienie publiczne, mającego na celu wybór wykonawcy prac związanych z modyfikacją i rozbudową KSI, przedstawiono w wystąpieniu pokontrolnym przekazanym Prezesowi ZUS, w związku z prowadzoną równolegle w Centrali ZUS kontrolą wykonania planu finansowego ZUS w 2013 r. (kontrola nr P/14/001 pn. *Wykonanie w 2013 r. budżetu państwa w części 73 – ZUS oraz wykonanie planów finansowych FUS, FRD, FEP i ZUS – państwowej osoby prawnej*).

dla systemów informatycznych wspierających działanie głównych obszarów działalności (finanse, realizacja dochodów, świadczenia). Powołane zostały zespoły projektowe w celu wypracowania wymagań oraz założeń dla modyfikacji istniejących i budowy nowej funkcji systemu. Dla zespołu 232 obszarem działania były zmiany dotyczące księgowania i rozliczania kont księgi głównej oraz rachunków bankowych. Zespół 200 zajmował się dostosowaniem oprogramowania do nowych zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w OFE, zaś zespół 199 – dostosowaniem oprogramowania do nowych zasad wymiany danych z OFE i ich ewidencji.

Działania usprawniające, modyfikujące lub dostosowujące systemy informatyczne, nie spowodowały zwiększenia wydatków ZUS. Zostały one ujęte w planie wydatków Zakładu przewidzianym na ich rozwój i utrzymanie.

3) W systemie KSI, za konieczne uznano zmiany oprogramowania w następujących modułach: Obszar Świadczeń, Obszar Dochodów, Obszar Finansowy, a także z zakresu obsługi klienta oraz w modułach statystycznych.

Na podstawie umowy wykonawczej z 27 stycznia 2014 r., zawartej na podstawie umowy ramowej na modyfikację i rozbudowę oprogramowania KSI z 8 listopada 2013 r., Zakład zlecił spółce Asseco Poland SA wykonanie modyfikacji i rozbudowy oprogramowania KSI ZUS w zakresie zmian wynikających z ustawy (wartość zlecenia zostanie ustalona po pełnym zwymiarowaniu wykonanej usługi i nie przekroczy 46.586,2 tys. zł brutto). Zgodnie z umową, projekt modyfikacji i rozbudowy KSI jest realizowany w następujących etapach:

- etap I, do 14 dni od zawarcia umowy: dostosowanie części dochodowej i świadczeniowej;
- etap II, do 31 marca 2014 r. lub w terminie do 30 dni od zawarcia umowy w przypadku, gdy umowa wykonawcza na realizację przedmiotowego zamówienia zostanie zawarta po 1 marca 2014 r.: obsługa oświadczeń składanych przez ubezpieczonych w formie papierowej i elektronicznej;
- etap III, do 30 maja 2014 r.: dostosowanie docelowej obsługi świadczeń;
- etap IV, do 30 lipca 2014 r.: dostosowanie przekazywania składek do OFE zgodnie z deklaracją w oświadczeniu;
- etap V, do 31 października 2014 r.: *suwak* i rozwiązanie docelowe wizualizacji w aplikacjach internetowych, dziedziczenie, obsługa oświadczeń dotyczących uposażonych, zmiany w modułach statystycznych;
- etap VI, do 31 grudnia 2014 r.: dostosowanie części świadczeniowej.

Ponadto, do 31 marca 2015 r., wykonawca przekaże *Ujednoliconą dokumentację analityczną* oraz dokona aktualizacji *Powykonawczej dokumentacji technicznej*.

Zmiany przewidziane w I etapie zrealizowano zgodnie z umową. Obejmowały m.in. następujące funkcjonalności:

- obsługa przyznawania emerytur częściowych (ENPC), przyznawanych po 31 stycznia 2014 r., w tym pierwszorazowe ustalanie wysokości emerytury częściowej, z uwzględnieniem składek zaewidencjonowanych na subkoncie oraz umorzenie środków z OFE, a także obsługa korekty przyznania oraz obsługa ich przeliczania;
- obsługa korekty przyznania oraz obsługa przeliczania emerytur częściowych, przyznanych przed dniem 1 lutego 2014 r., z uwzględnieniem środków z OFE;
- obsługa okresowych emerytur kapitałowych (EOK) przyznawanych po 31 stycznia 2014 r.;
- obsługa przeliczania okresowych emerytur kapitałowych przyznanych przed dniem 1 lutego 2014 r.;

- obsługa rent rodzinnych, zmiany w obsłudze wypłat i rozliczeń; rozbudowanie funkcjonalności wymiany danych z OFE w zakresie koniecznym do wycofania całości środków z OFE, w związku z obsługą wniosku o przyznanie emerytury, a także do uzyskania informacji o kwotach w wysokości 51,5% umorzonych na 31 stycznia 2014 r. (dotyczy: ubezpieczonych, których wnioski o przyznanie świadczeń będą przetwarzane w okresie przejściowym; osób pobierających okresową emeryturę kapitałową; osób, dla których konieczne jest odebranie środków z OFE w związku z realizacją transferu praw emerytalnych do państw należących do Wspólnoty Europejskiej i osób, dla których konieczny jest podział środków zaewidencjonowanych na subkoncie z powodu rozvodu, unieważnienia małżeństwa, śmierci);
- wprowadzenie ewidencji środków zwróconych z OFE na subkoncie lub w I filarze odpowiednio do rodzaju przyznanego świadczenia;
- przesłanie do OFE kwot zgromadzonych na kontach ubezpieczonych wylosowanych 31 stycznia 2014 r., w kwotach pomniejszych o 51,5%.

Na podstawie wspomnianej umowy wykonawczej, powołano Zespół projektowy Modyfikacja 0240 – *zmiana zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w OFE*, którego celem jest przygotowanie, wspólnie z wykonawcą, nowego i zmienionego oprogramowania KSI, wraz z niezbędną dokumentacją oraz jego przetestowanie i wdrożenie w środowisku produkcyjnym.

4) Wykonana wcześniej przez ZUS analiza wykazała także konieczność modyfikacji systemu Platformy Usług Elektronicznych (PUE). Wymagane zmiany (udostępnienie e-usług w zakresie elektronicznej obsługi oświadczeń ubezpieczonych oraz dotyczących wskazania uposażonych w kontekście dziedziczenia) przeprowadzane są w ramach umowy dotyczącej rozwoju Nowego Portalu Informacyjnego⁴¹, jako elementu PUE. Wspomniana umowa z 15 stycznia 2014 r., została zawarta między ZUS i konsorcjum wykonawców⁴² na okres 47 miesięcy (wartość umowy: 10.460,1 tys. zł brutto). Wybór oferty poprzedzono postępowaniem (przetarg ograniczony), rozpoczętym pod koniec 2012 r.

Na podstawie ww. umowy powołano Zespół ds. Modyfikacji *Modyfikacja 0258 – Dostosowanie PUE do zmian OFE*. Ze względu na potrzebę pilnego wdrożenia modyfikacji (1 kwietnia 2014 r.), równolegle były prowadzone uzgodnienia warunków zamówienia⁴³ z pracami wykonawczymi.

3.2.3. Wydatki na dostosowanie ZUS do wykonywania nowych zadań

Ze względu na obowiązek przekazania Ministrowi Finansów projektu planu finansowego ZUS do projektu ustawy budżetowej na rok 2014, przed poznaniem dokładnej skali i zakresu zadań, jakie będzie należało przedsięwziąć⁴⁴, Zakład nie miał możliwości dokonania ich wstępnej kalkulacji. W związku z powyższym, Prezes ZUS dwukrotnie⁴⁵, 11 września i 29 listopada 2013 r., wystąpił do Ministra Finansów o wyrażenie zgody na podwyższenie w 2014 r. funduszu wynagrodzeń osobowych o 77.608,0 tys. zł. Taki postulat został również zgłoszony w stanowisku ZUS do projektu ustawy zmieniającej system emerytalny, przedstawionym 25 października 2013 r. Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej. Dodatkowe środki, według argumentacji Prezesa ZUS, miały zostać przeznaczone na uzupełnienie zasobów kadrowych o wykwalifikowanych pracowników oraz przeciwdziałanie odejściu specjalistów z dziedziny finansów i informatyki, których wynagrodzenia w ZUS nie są konkurencyjne. Odmowę przyznania środków z 30 grudnia 2013 r., Minister Finansów uzasadnił potrzebą ograniczenia deficytu budżetowego państwa.

⁴¹ Portal powstał na podstawie umowy z 20 stycznia 2011 r.

⁴² AMG.net SA – lider Konsorcjum, Bull Polska Sp. z o.o., Bull SAS z siedzibą we Francji.

⁴³ *Uzgodnienia projektowe modyfikacja ZM0258* obowiązuje od 14 marca 2014 r.

⁴⁴ Sierpień 2013 r.: por. § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 13 czerwca 2013 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na 2014 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 702).

⁴⁵ Pisma z 11 września i 29 listopada 2013 r.

Na sfinansowanie działań polegających na przygotowaniu ZUS do realizacji nowych zadań ustawowych, w tym dotyczących modyfikacji i dostosowania systemów informatycznych, przewidziano środki finansowe w planie finansowym ZUS na 2014 r. W latach następnych wydatki te będą uwzględniane w kolejnych planach finansowych Zakładu.

Przewidywane obniżenie kwoty odprowadzanych składek do OFE, a tym samym zmniejszenie przychodów ZUS z tytułu opłaty za przekazywanie składek (z 0,8% do 0,4%) spowodowało, iż w planie przychodów Zakładu na 2014 r. zaplanowano z tego tytułu kwotę o ponad 54 mln zł mniejszą od przewidywanego wykonania planu w tym zakresie w 2013 r.

W związku z potrzebą dostosowania ZUS do zadań wynikających z reformy systemu emerytalnego, Zakład zlecił wykonanie następujących usług:

- Ernst & Young Audyt Polska (umowa z 9 stycznia 2014 r., zawarta w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego) – audyt i doradztwo w zakresie oceny przygotowania ZUS do przeniesienia aktywów z OFE do ZUS; wartość 389,9 tys. zł brutto;
- Konsorcjum wykonawców w składzie: AMG.net SA (lider Konsorcjum), Bull Polska Sp. z o.o., Bull SAS (umowa z 15 stycznia 2014 r., zawarta w wyniku przeprowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie przetargu ograniczonego, rozpoczętego pod koniec 2012 r.) – modyfikacja Platformy Usług Elektronicznych; wartość 10.460,1 tys. zł brutto;
- Asseco Poland SA (umowa wykonawcza z 27 stycznia 2014 r., zawarta po przeprowadzeniu postępowania o zamówienie publiczne w trybie zaproszenia do składania ofert) – modyfikacja i rozbudowa KSI w związku z reformą systemu emerytalnego i przejściem środków z OFE; przyjęto, że wartość zlecenia zostanie ustalona po pełnym zwymiarowaniu wykonanej usługi i nie przekroczy (wraz z serwisem, który zgodnie z umową ramową, będzie płatny w okresach miesięcznych) 46.586,2 tys. zł brutto.

Koszt wszystkich zleconych do realizacji usług posiadał pokrycie w planie finansowym ZUS. Do dnia zakończenia kontroli⁴⁶, z powodu niewystawienia faktur przez usługodawców, Zakład nie dokonał płatności z tytułu realizacji umów. Badanie prawidłowości przebiegu dwóch postępowań o zamówienie publiczne na wybór wykonawców usług (Ernst & Young oraz Asseco Poland SA) nie wykazało nieprawidłowości.

3.2.4. Prawidłowość przejścia części aktywów OFE

Przejęcie przez ZUS aktywów⁴⁷ od OFE, następnie przekazanie obligacji skarbowych na rzecz Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Ministra Finansów w celu ich umorzenia, a także przekazanie pozostałej części aktywów do FRD i funduszu emerytalnego FUS, przeprowadzone zostało zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa⁴⁸; a także z wydanymi w tym celu wewnętrznymi uregulowaniami.

W dniu 3 lutego 2014 r. OFE przekazały do ZUS aktywa o łącznej wartości 153.151.226,3 tys. zł, z czego:

- 134.083.566,7 tys. zł (według wyceny OFE, w tym odsetki – 1.920.788,9 tys. zł, nominalna – 130.101.431,8 tys. zł) stanowiły skarbowe papiery wartościowe⁴⁹;
- 17.205.415,8 tys. zł (według wyceny OFE, w tym odsetki – 260.412,9 tys. zł, nominalna – 15.866.671,0 tys. zł) stanowiły obligacje gwarantowane (poręczane) przez Skarb Państwa⁵⁰;
- 1.862.243,7 tys. zł stanowiły środki pieniężne⁵¹.

⁴⁶ 31 marca 2014 r.

⁴⁷ Art. 23 ust. 2 ustawy.

⁴⁸ Por. akty prawne wskazane w przypisach 4 i 8.

⁴⁹ Art. 23 ust. 2 pkt 1 ustawy.

⁵⁰ Jak wyżej – art. 23 ust. 2 pkt 2 i 3.

⁵¹ Jak wyżej – art. 23 ust. 2 pkt 4.

Zakład niezwłocznie, tj. w dniu otrzymania aktywów z OFE, przekazał do nabycia Skarbowi Państwa⁵² wszystkie otrzymane obligacje skarbowe (na kwotę 134.083.566,7 tys. zł). Ministerstwo Finansów 4 lutego 2014 r. potwierdziło specyfikację aktywów, które wpłynęły od ZUS na rachunki papierów wartościowych lub konta depozytowe Ministra.

Według stanu na koniec 2013 r., aktywa FRD wyniosły ogółem 17.638.161,2 tys. zł (wartość według wyceny, nominalna – 17.394.254,8 tys. zł) w znaczącej większości (85,5%) były to bony, obligacje i inne papiery wartościowe Skarbu Państwa. Lokowania środków dokonywano zgodnie z obowiązującymi zasadami⁵³.

W dniu 3 lutego 2014 r. Zakład przekazał do FRD także pozostałe aktywa⁵⁴, tj. obligacje gwarantowane lub poręczone przez Skarb Państwa (17.205.415,8 tys. zł, z tego obligacje BGK – 16.944.198,9 tys. zł i inne obligacje – 261.216,9 tys. zł) oraz środki pieniężne (1.862.243,7 tys. zł).

W wymaganych terminach, tj. 30 dni od otrzymania z OFE, przekazano z FRD na fundusz emerytalny FUS, środki pieniężne (1.862.243,7 tys. zł) wraz pożytkami (2.476,6 tys. zł)⁵⁵ i odsetki od papierów skarbowych (6.548,6 tys. zł)⁵⁶.

Zasady przekazywania przez FRD na przychody funduszu emerytalnego FUS środków pieniężnych uzyskanych z tytułu wykupu aktywów⁵⁷ oraz odsetek należnych od tych aktywów, określone zostały tylko dla 2014 r.⁵⁸ Ustawa nie reguluje kwestii przekazywania na przychody funduszu emerytalnego FUS odsetek otrzymywanych przez FRD od aktywów pochodzących z OFE, których termin wykupu przypada w latach następnych.

Zapadalność (data wykupu) obligacji Krajowego Funduszu Drogowego i PKP przekazanych do FRD przypada na: 4 września 2014 r. (2.525 szt. po 100 tys. zł), 24 października 2014 r. (3.894.510 szt. po 1 tys. zł) oraz w 2018 r. (8.818.661 szt. po 1 tys. zł) i 2022 r. (2.901.000 szt. po 1 tys. zł).

W dniu 14 lutego 2014 r. Członek Zarządu ZUS przekazał Podsekretarzowi Stanu w MPiPS stanowisko Zakładu odnośnie corocznego przekazywania powyższych odsetek po roku 2014. Jako najbardziej uprawnione podejście wskazano, aby odsetki te były przekazywane na przychody funduszu emerytalnego FUS w roku ich otrzymania przez FRD (drugim wariantem było przekazywanie odsetek, łącznie ze środkami pieniężnymi uzyskanymi z tytułu wykupu aktywów – do tego czasu miałyby być lokowane przez FRD). Reguła dotycząca przekazywania odsetek określona została bowiem tylko dla 2014 r.⁵⁹ O skali problemu świadczy wartość wspomnianych aktywów (11,7 mld zł), których termin wykupu przypada na lata 2018 i 2022. Według szacunków ZUS, pochodzące od tych aktywów odsetki tylko w latach 2015–2018 oszacowano na kwotę ok. 0,7 mld zł rocznie.

Odsetki należne w danym roku od aktywów pochodzących z OFE, przed ich uruchomieniem przez Zarząd Zakładu, powinny być ujmowane w ustawie budżetowej na dany rok w przychodach FUS⁶⁰. Sekretarz Stanu w MPiPS przychylił się do powyższego stanowiska ZUS z 25 lutego 2014 r. argumentując, iż jest ono zgodne z intencją ustawodawcy⁶¹, tj. bieżącym przekazywaniem na przychody funduszu emerytalnego FUS zarówno środków pieniężnych uzyskanych z wykupu aktywów pochodzących z OFE, jak i odsetek należnych od tych aktywów.

⁵² Jak wyżej – art. 23 ust. 10 pkt 1.

⁵³ Określonymi w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 maja 2009 r. w sprawie lokowania środków FRD (Dz. U. Nr 92, poz. 757); rozporządzenie utraciło moc z dniem 1 lutego 2014 r.

⁵⁴ Art. 23 ust. 10 pkt 2 ustawy.

⁵⁵ Jak wyżej – art. 23 ust. 12.

⁵⁶ Jak wyżej – art. 23 ust. 13.

⁵⁷ Wymienionych w art. 23 ust. 2 pkt 2 i 3, a przekazanych przez Zakład do FRD w trybie ust. 10 pkt 2 ustawy.

⁵⁸ Art. 23 ust. 13 ustawy.

⁵⁹ Por. przypis 12.

⁶⁰ Art. 59 ust. 2c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁶¹ Zapisaną w art. 23 ust. 13 ustawy.

3.2.5. Prawidłowość realizacji pozostałych zadań ustawowych

1) Działania przygotowawcze do realizacji zadań wynikających z ustawy zapewniały prawidłową i terminową wypłatę świadczeń emerytalno-rentowych osobom uprawnionym, a także prawidłową obsługę wniosków o ich przyznanie po wdrożeniu reformy systemu emerytalnego.

Komunikacja między ZUS i poszczególnymi OFE realizowana jest przy użyciu interfejsów:

- Wymiana danych KSI ZUS z systemami OFE. Interfejs obsługuje urządzenia wejścia – wyjścia przeznaczone dla interakcji z użytkownikiem na potrzeby Centralnego Rejestru Członków OFE;
- Wymiana danych KSI ZUS z systemami OFE. Komunikacja na potrzeby rozliczeń.

Wejście w życie ustawy spowodowało potrzebę zwiększenia liczby komunikatów i dokonania zmian w interfejsach.

Z początkiem lutego 2014 r. zapewniono techniczną funkcjonalność wymiany informacji z OFE, w przypadku wykreślenia członkostwa w otwartym funduszu w związku z:

- złożeniem przez członka OFE wniosku o przyznanie emerytury częściowej;
- obsługą przeliczenia emerytury częściowej, przyznanej przed datą wejścia w życie ustawy;
- złożonym wnioskiem o okresową emeryturę kapitałową lub ustaleniem takiej emerytury z urzędu;
- obsługą osób pobierających okresowe emerytury kapitałowe w dniu wejścia w życie ustawy;
- obsługą osób mających ustalone okresowe emerytury kapitałowe w dniu wejścia w życie ustawy, które nie są wypłacane wskutek zawieszenia;
- obsługą osób, które ukończyły wiek uprawniający do okresowej emerytury kapitałowej przed wejściem w życie ustawy i nie złożyły wniosku o tę emeryturę;
- osiągnięciem przez członka OFE powszechnego wieku emerytalnego przewidzianego dla mężczyzny i złożeniem wniosku o emeryturę lub ustaleniem emerytury z urzędu;

a także w sytuacji dokonania podziału (wypłaty) w razie rozwodu, unieważnienia małżeństwa albo śmierci osoby ubezpieczonej – członka OFE.

Ponadto, w celu realizacji przepisów w zakresie obsługi *suwaka bezpieczeństwa*⁶² w okresie przejściowym⁶³, w interfejsie dotyczącym komunikacji na potrzeby dokonywania rozliczeń, został opracowany stosowny komunikat interaktywny IRS. Zawiera on informacje o zagregowanych kwotach umorzenia jednostek rozrachunkowych w kolejnych transzach odpowiadających zaległym ratom *suwaka* (dotyczy środków pozostałych na rachunku członka OFE na dzień wykreślenia członkostwa).

Wymagane zmiany, jak też przebieg nowego procesu wymiany danych, były uzgadniane ze wszystkimi 13 otwartymi funduszami emerytalnymi.

2) W dniu 6 lutego 2014 r., Członek Zarządu ZUS nadzorujący Pion Świadczeń i Orzecznictwa przekazał do oddziałów ZUS wytyczne⁶⁴ w sprawie stosowania nowych przepisów przy ustalaniu świadczeń emerytalno-rentowych (obowiązują od 1 lutego 2014 r.), określające zasady:

- ustalania wysokości emerytury częściowej dla członków OFE;
- ustalania wysokości świadczenia osoby zmarłej (dla ustalania wysokości renty rodzinnej po osobach uprawnionych do emerytur częściowych, zmarłych przed osiągnięciem podwyższonego wieku emerytalnego);

⁶² Art. 13 ustawy.

⁶³ Od dnia wejścia w życie ustawy do 30 października 2014 r.

⁶⁴ Obowiązujące od 1 lutego 2014 r.

- zamiany emerytury częściowej⁶⁵;
- ustalania okresowej emerytury kapitałowej;
- ustalania emerytury z FUS w docelowej wysokości.

Przygotowano również koncepcję zmian w systemach informatycznych, a następnie wdrażano w nich niezbędne modyfikacje.

W okresie od 1 lutego do 17 marca 2014 r. odnotowano 727 wykreśleń z OFE, ze względu na: proces przyznawania emerytury okresowej kapitałowej (EOK) oraz 16 wykreśleń z OFE – proces przyznania emerytury powszechnej częściowej (ENPC). Dokonano również 365 zwrotów z OFE na subkonto ZUS. Zarejestrowano 1.769 wniosków o emeryturę powszechną (ENP) oraz 153 wnioski o emeryturę powszechną częściową. Przyznano 15 świadczeń emerytalnych ENP i EOK oraz 111 emerytur częściowych ENPC. Na etapie do opracowania, z prawem do EOK, według stanu na 17 marca 2014 r. pozostało 98 świadczeń.

W okresie od 21 lutego do 31 marca 2014 r., OFE przekazały do ZUS łącznie 6.212,4 tys. zł ze środków zgromadzonych na rachunkach członków⁶⁶, w związku ze złożeniem wniosku o przyznanie emerytury częściowej, okresowej emerytury kapitałowej lub ustalenia jej z urzędu. Środki te (według stanu na 31 marca 2014 r. – 6.118,9 tys. zł) zasiliły fundusz emerytalny FUS.

Badanie dotyczące przyznawania świadczenia emerytalnego nie wykazało nieprawidłowości. Prawidłowo przebiegała również wymiana informacji z OFE odnośnie kwoty zgromadzonych składek. Nie odnotowano także przypadków nieterminowego wypłacania świadczeń emerytalno-rentowych. Naliczanie świadczeń emerytalno-rentowych w ZUS obsługują systemy informatyczne Emir-Seks/Ad i Rentier-Manager/Ad (z systemów tych, w dniu 31 grudnia 2013 r., emerytury i renty pobierało ok. 6.044,4 tys. osób) oraz aplikacja E2 funkcjonująca w KSI ZUS (w dniu 31 grudnia 2013 r., świadczenia: emerytury, renty, emerytury pomostowe i nauczycielskie świadczenia kompensacyjne z tego systemu pobierało ok. 1.352,1 tys. osób).

W okresie od 1 lipca 2013 r. do 31 stycznia 2014 r. odnotowano 30 przypadków nieprawidłowości przy wyliczaniu świadczeń w aplikacji Emir-Seks/Ad i Rentier-Manager/Ad oraz 541 w aplikacji E2 (lipiec – 145, sierpień – 82, wrzesień – 125, październik – 127, listopad – 32, grudzień – 14, styczeń – 16 błędów). W okresie od 1 lutego do 25 marca 2014 r., tj. po wdrożeniu reformy emerytalnej, wystąpiły 2 przypadki błędnego wyliczenia świadczeń w aplikacji Emir-Seks/Ad oraz 49 błędów (luty – 18 i marzec – 31) w aplikacji E2, z których 14 dotyczyło błędów aplikacji, a 35 – braku funkcjonalności aplikacji.

W wypadku każdej ze stwierdzonych nieprawidłowości podejmowano odpowiednie działania naprawcze, w tym prace nad uzupełnieniem funkcjonalności aplikacji E2 (prowadzone będą one nadal przez powołany 24 marca 2014 r. specjalistyczny zespół).

3) Z dniem 1 lutego 2014 r., zamknięto funkcjonujące dotychczas trzy rachunki bankowe Funduszu Rentowego, Funduszu Wypadkowego oraz Funduszu Chorobowego, a rachunek Funduszu Emerytalnego został zmieniony na rachunek Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁶⁷.

⁶⁵ Na emeryturę określoną w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.). Ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w ust. 1a i 1b.

⁶⁶ Art. 14 ust. 1 pkt 1 ustawy.

⁶⁷ Art. 5 pkt 20 ustawy, zmieniającej art. 55 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez dodanie ust. 2. Dla funduszy, o których mowa w ust. 1 pkt 1-4, nie prowadzi się odrębnych rachunków bankowych.

3.2.6. Uczestnictwo ZUS w pracach nad projektem ustawy

Do zakresu działania Zakładu należy opiniowanie projektów aktów prawnych z zakresu zabezpieczenia społecznego⁶⁸. Zarząd ZUS bieżąco analizował przebieg procesu legislacyjnego i już na wcześniejszych etapach podejmował działania przygotowawcze. Miały one głównie charakter wewnętrzny, ze względu na brak pełnej wiedzy odnośnie ostatecznego kształtu wprowadzanych regulacji.

Podczas prac nad projektem ustawy, Prezes Zakładu przekazał Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej swoje stanowisko w pismach z 25 października 2013 r. i z 4 listopada 2013 r., a także Podsekretarzowi Stanu w MPiPS w piśmie z 14 listopada 2013 r.

Prezes Zakładu, w piśmie z 25 października 2013 r., zawierającym stanowisko do projektu ustawy z 10 października 2013 r. poinformował Ministra, iż powierzenie ZUS roli zakładu emerytalnego, dokonującego wypłaty świadczeń z części kapitałowej, jest dla systemu ubezpieczeń społecznych rozwiązaniem optymalnym, gwarantującym bezpieczeństwo dla emerytów, przejrzystość wypłaty świadczeń i efektywność obsługi administracyjnej. Korzystnym dla przyszłych emerytów będzie również sukcesywne przekazywanie, na 10 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego, środków zgromadzonych w OFE na fundusz emerytalny FUS i ich ewidencjonowanie na subkoncie prowadzonym w ZUS. Jednocześnie Prezes ZUS wniósł o odstąpienie od przewidzianego w ustawie rozwiązania umożliwiającego dziedziczenia środków po przejściu na emeryturę o charakterze dożywotnim, wskazując, iż jest ona sprzeczna z ideą ubezpieczeń społecznych, opartą na zasadzie solidaryzmu społecznego. Ponadto wprowadzenie dziedziczenia środków będzie przerzuceniem na przyszłe pokolenia dodatkowych wydatków związanych z koniecznością dofinansowania emerytur osób żyjących dłużej, niż przeciętne dalsze trwanie życia. W piśmie tym podano również, jaki wpływ będą miały proponowane zmiany na:

- finanse Zakładu w zakresie potrzeby zwiększenia funduszu wynagrodzeń (o 77.608 tys. zł);
- eksploatowany w ZUS system informatyczny.

W kolejnym piśmie, z 4 listopada 2013 r., Prezes ZUS przedstawił propozycje rozwiązań prawnych oraz wskazał na potrzebę podziału przedsięwzięcia na dwa etapy.

Następne propozycje zmian przekazane zostały w piśmie z 14 listopada 2013 r., zawierającym stanowisko do projektu ustawy z 12 listopada 2013 r. Odnosząc się do *Oceny skutków regulacji*, Prezes ZUS wskazał m.in., iż skutki finansowe zamieszczone w tej Ocenie nie odpowiadają zmianom zawartym w projekcie ustawy.

Przedstawiciele ZUS prezentowali stanowisko Zakładu także podczas konferencji uzgodnieniowej, zorganizowanej przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej 31 października 2013 r. oraz podczas posiedzenia Komisji Prawniczej, zorganizowanej przez Rządowe Centrum Legislacji 16 listopada 2013 r.

Podsekretarz Stanu w MPiPS stwierdził m.in., że podziela argumentację Prezesa ZUS, iż dziedziczenie nie powinno być sposobem na finansowe zabezpieczenie rodziny z powodu utraty żywiciela, a rozwiązaniem właściwym dla systemu ubezpieczeń społecznych jest renta rodzinna. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 73 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁶⁹, za kwotę świadczenia, które przysługiwałyby zmarłemu, uważa się kwotę emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Z tym, że podstawę obliczenia emerytury pomniejsza się o część kwoty środków zewidencjonowanych na subkoncie w ZUS, które zostały wypłacone w ramach rozwodu, unieważnienia małżeństwa albo w przypadku śmierci osoby, dla której ZUS prowadzi subkonto. Analogiczna zasada stosowana będzie również w przypadku dokonania wypłaty gwarantowanej w związku ze śmiercią emeryta w okresie pierwszych 36 miesięcy pobierania emerytury.

⁶⁸ Art. 68 ust. 1 pkt 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁶⁹ Art 73 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.).

3.2.7. Wpływ wprowadzonych zmian na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

W latach 2012–2013 wydatki Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (koszty) wyniosły 171,1 mld zł i 183,8 mld zł i były o 38,6 mld zł i o 47,4 mld zł wyższe od uzyskanych przychodów (wpływów). Ze względu na powstały deficyt, Fundusz był dofinansowywany bezpośrednią dotacją z budżetu państwa – 39,5 mld zł w 2012 r. i 37,1 mld zł w 2013 r., nieoprocentowaną pożyczką z budżetu – 3,0 mld zł w 2012 r. i 12 mld zł – w 2013 r. oraz środkami z Funduszu Rezerwy Demograficznej – 2,9 mld zł w 2012 r. i 2,5 mld zł – w 2013 r. W 2012 r. FUS zobowiązany był również do zaciągnięcia kredytów w bankach komercyjnych na kwotę 0,8 mld zł. Ponadto do FUS została przekazana z budżetu państwa, z tytułu refundacji przekazania części składek do OFE, kwota 8,2 mld zł w 2012 r. i 10,7 mld zł – w 2013 r.

W ustawie budżetowej na rok 2014⁷⁰, wydatki FUS (koszty) zaplanowano na 193,9 mld zł, tj. na kwotę o 36 mld zł wyższą od planowanych przychodów. Zaplanowano też dotacje z budżetu państwa w kwocie 30,4 mld zł, zasilenie środkami FRD – 2,5 mld zł i zaciągnięcie pożyczek z budżetu państwa na kwotę 6,8 mld zł. Sytuacja taka występuje, pomimo zaplanowanego na 2014 r. wpływu do FUS kwoty 15,4 mld zł z tytułu reformy OFE. Zobowiązania FUS z tytułu pożyczek w kwocie 18,9 mld zł w 2012 r. wzrosną do 37,7 mld zł na koniec 2014 r., tj. o 18,8 mld zł. Zgodnie z uzasadnieniem do projektu ustawy budżetowej na 2014 r., Fundusz nie zwróci do budżetu państwa pożyczek otrzymanych w latach 2009–2013.

Wydatki i przychody FUS i źródła finansowania jego deficytu w latach 2010–2014 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 1

Wydatki i przychody FUS wraz ze źródłami finansowania jego deficytu w latach 2010–2014

Lp.	Wyszczególnienie	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r. (plan)
1	2	3	4	5	6	7
w mld zł						
1.	Wydatki funduszy FUS (koszty)	157,1	162,9	171,1	183,8	193,9
2.	Przychody ^{1/} funduszy FUS (wpływy)	119,5	122,3	132,5	136,4	157,9 ^{3/}
3.	Dotacje z budżetu państwa do FUS	38,1	37,5	39,5	37,1	30,4
4.	Środki z FRD do FUS	7,5	4,0	2,9	2,5	2,5
5.	Refundacja składek do OFE	22,4	15,4	8,2	10,7	8,2
6.	Zobowiązania z tyt. kredytów kom.	0	0,8	0,8	0	0,3
7.	Zobowiązania z tyt. pożyczek ^{2/}	10,9	15,9	18,9	30,9	37,7
8.	Stan FUS na koniec roku (minus)	-10,9	-16,7	-19,0	-31,9	-33,9

^{1/} Przychody własne ^{2/} Z budżetu państwa (nieoprocentowane). ^{3/} W tym ok. 15,4 mld zł z tytułu reformy OFE.

Źródło: dane GUS www.stat.gov.pl.

W ZUS kilkakrotnie szacowano skutki finansowe dla FUS, jakie spowodują zmiany przepisów w kolejnych wersjach projektu ustawy zmieniającej system emerytalny (projekty z 9 sierpnia, 10 października i 12 listopada 2013 r.). W okresie od sierpnia do listopada 2013 r. przeliczono ogółem 11 wariantów prognoz w perspektywie do 2060 r. Szacunkowe skutki finansowe proponowanych zmian, przedstawione w projekcie ustawy z 12 listopada 2013 r., zakładały (z uwzględnieniem założeń makroekonomicznych z maja 2013 r.⁷¹, przygotowanych przez Ministerstwo Finansów) stały i systematyczny wzrost wpływów do FUS, rozumianych jako suma wpływów z tytułu składek do FUS, dotacji celowej na pokrycie świadczeń refundowanych z budżetu państwa i środków przenoszonych z OFE na dochody funduszu emerytalnego w ramach *suwaka bezpieczeństwa*.

⁷⁰ Ustawa budżetowa na rok 2014 z dnia 24 stycznia 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 162).

⁷¹ W założeniach uwzględniono następujące elementy: średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, wskaźnik realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia, stopę bezrobocia rejestrowanego na koniec roku, wskaźnik realnego wzrostu PKB, deflator PKB.

W tabeli nr 2 przedstawiono – w horyzoncie do roku 2060 – kwoty prognozowanego skutku finansowego projektowanych zmian, czyli kwoty, o które zwiększą się wpływy do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w związku z wejściem w życie projektu ustawy zmieniającej system emerytalny.

Tabela nr 2

Prognozowane, dodatkowe wpływy do FUS w latach 2014–2060 z tytułu zmian w systemie emerytalnym (dla projektu ustawy zmieniającej system emerytalny z 12 listopada 2013 r.)

Lp.	Prognozowane zwiększenie wpływów do FUS	2014 r.	2015 r.	2020 r.	2025 r.	2030 r.	2035 r.	2040 r.	2045 r.	2050 r.	2055 r.	2060 r.
		(w mld zł) ^{1/}										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Przy udziale 50% członków OFE opłacających składkę												
1.	Kwota	9,5 ^{2/}	11,9	18,0	25,5	36,2	51,8	67,1	77,6	85,3	92,9	104,0
2.	Wskaźnik (rok 2014=100)	100,0	125,3	189,5	268,4	381,0	545,3	706,3	816,8	897,9	977,9	1.094,7
Przy udziale 20% członków OFE opłacających składkę												
1.	Kwota	11,0	15,2	22,4	31,1	42,4	57,4	70,9	79,7	87,4	97,2	111,4
2.	Wskaźnik (rok 2014=100)	100,0	138,2	203,6	282,7	385,4	521,8	644,5	724,5	794,5	883,6	1012,7

1/ Kwoty nominalne. 2/ Z uwzględnieniem założeń makroekonomicznych z maja 2013 r.

Źródło: Dane ZUS.

Mimo przewidywanego zwiększenia wpływów do FUS z tytułu składek, a także w wyniku przenoszenia środków z OFE do funduszu emerytalnego w ramach tzw. suwaka, ZUS szacuje dalszy wzrost deficytu FUS.

Dane dotyczące prognozowanego deficytu FUS (kwoty nominalne, przy założeniu, że udział członków OFE opłacających składkę wyniesie 50% i 20%)⁷², przedstawiono w tabeli nr 3.

Tabela nr 3

Prognozowany deficyt FUS w latach 2014–2060

(dla projektu ustawy zmieniającej system emerytalny z 12 listopada 2013 r.)

Lp.	Prognozowany deficyt FUS	2014 r.	2015 r.	2020 r.	2025 r.	2030 r.	2035 r.	2040 r.	2045 r.	2050 r.	2055 r.	2060 r.
		(w mld zł) ^{1/}										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Przy udziale 50% członków OFE opłacających składkę												
1.	Kwota	51,7	53,1	56,4	64,5	72,1	66,7	60,7	81,5	125,0	177,1	212,2
2.	Wskaźnik (rok 2014=100)	100,0	102,7	109,1	124,8	139,5	129,0	117,4	157,6	241,8	342,6	410,4
Przy udziale 20% członków OFE opłacających składkę												
1.	Kwota	50,2	49,8	52,0	59,1	66,1	61,3	57,3	79,9	123,6	173,8	206,0
2.	Wskaźnik (rok 2014=100)	100,0	99,2	103,6	117,7	131,7	122,1	114,1	159,2	246,2	346,2	410,4

1/ Kwoty nominalne.

Źródło: Dane ZUS.

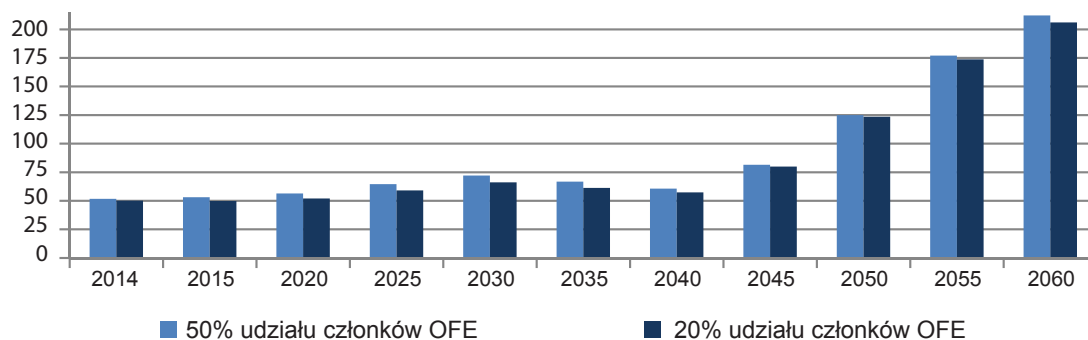
Według tych szacunków, deficyt FUS będzie wzrastać aż do 2030 r., w następnych 10 latach przewidyuje się jego spadek, a od 2041 r. szacowany jest jego dalszy wzrost.

⁷² Dokonano również szacunku dla 80% członków OFE opłacających składkę.

Wykres nr 1 prezentuje deficyt FUS w latach 2014–2060, w ujęciu 50% i 20% udziału członków OFE opłacających składkę.

Wykres nr 1

Deficyt Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (przy 50% i 20% udziale członków OFE opłacających składkę)

Źródło: Dane ZUS.

Bez wprowadzania zmian legislacyjnych, co ilustrują dane w tabeli nr 4, prognozowany deficyt FUS byłby większy w latach 2014–2050, a tendencja zmniejszająca zaistniałaby dopiero od 2055 r.

Tabela nr 4

Prognozowany deficyt FUS w latach 2014–2060 - w sytuacji niewprowadzenia zmian legislacyjnych

Lp.	Prognozowany Deficyt FUS	2014 r.	2015 r.	2020 r.	2025 r.	2030 r.	2035 r.	2040 r.	2045 r.	2050 r.	2055 r.	2060 r.
		(w mld zł) ^{1/}										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Kwota	61,2	64,5	72,1	82,9	93,7	93,8	89,0	99,9	128,2	165,0	188,8
2.	Wskaźnik (rok 2014=100)	100,0	105,4	117,8	135,5	153,1	153,3	145,4	163,2	209,5	269,6	308,5

1/ Kwoty nominalne.

Źródło: Dane ZUS.

Zakład nie opracowywał prognoz wpływu proponowanych zmian na indywidualne wysokości wypłacanych w przyszłości świadczeń emerytalnych. Posiadany przez ZUS model prognostyczny⁷³ funkcjonuje w oparciu o wartości średnie⁷⁴ i nie pozwala na prognozowanie indywidualnych wysokości świadczeń.

3.2.8. Wpływ przeprowadzonych zmian na deficyt budżetu państwa

Jednym z głównych celów przejścia środków OFE, na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych, było zapewnienie stabilności finansów publicznych, przez obniżenie jego deficytu. W uzasadnieniu do wskazanej ustawy Ministerstwo Finansów podało, iż bez nowelizacji ustawy o OFE państwowy dług publiczny już w 2014 r. przekroczyłby II próg ostrożnościowy 55% PKB. Według szacunków Ministerstwa Finansów, państwowy dług publiczny (liczony według metodologii krajowej) w 2014 r. powinien obniżyć się – w stosunku do stanu, w którym nie występowałyby efekty związane ze zmianami w systemie emerytalnym – o około 146,1 mld zł (8,5% PKB), a dług sektora instytucji rządowych i samorządowych⁷⁵ o około 158,2 mld zł (9,2% PKB).

⁷³ FUS12.

⁷⁴ Tzw. model kohortowy.

⁷⁵ Sektor general government według metodologii UE.

Na podstawie decyzji Rady Unii Europejskiej z 7 lipca 2009 r., Polska objęta została procedurą ograniczenia nadmiernego deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych poniżej 3% PKB. Rada UE, na posiedzeniu w dniu 10 grudnia 2013 r.⁷⁶, zdecydowała o niezdejmowaniu procedury nadmiernego deficytu. Przyjęto decyzję⁷⁷ ustalającą, że Polska nie wypełniła zalecenia z czerwca 2013 r. w sprawie środków służących obniżeniu tego deficytu poniżej wartości referencyjnej UE⁷⁸. Jednocześnie Rada wydała dla Polski nowe zalecenie⁷⁹ dotyczące działań, które powinno się podjąć w celu skorygowania deficytu i przedłużyła termin korekty do 2015 r. Rada UE wyznaczyła dzień 15 kwietnia 2014 r., jako termin podjęcia przez Polskę skutecznych działań oraz jako termin przedstawienia szczegółowych informacji na temat strategii konsolidacji planowanej na potrzeby osiągnięcia zalecanych wartości docelowych.

Komisja Europejska w dniu 2 czerwca 2014 r. przyjęła zalecenia dotyczące polityki gospodarczej poszczególnych państw członkowskich. Według oceny Komisji Polska osiągnęła zalecany poziom salda nominalnego i dokonała zalecanej zmiany salda strukturalnego w 2014 r. W związku z tym Komisja uznała, że procedura nadmiernego deficytu powinna zostać zawieszona, a żadne dalsze kroki nie są konieczne. Ostateczną decyzję ma podjąć Rada UE.

Według danych Ministerstwa Finansów, na koniec 2013 r. dług publiczny, zgodnie z metodologią krajową, był poniżej 55% PKB; a według metodologii UE poniżej 58% PKB. Z kolei, w 2014 r. za sprawą zmian w systemie emerytalnym, państwowy dług publiczny ma się obniżyć o ponad 8%, a liczony według standardów unijnych o ponad 9%.

Zadłużenie Skarbu Państwa na koniec lutego 2014 r. wyniosło 733.453,7 mln zł, co oznaczało:

- spadek o 130.557,4 mln zł (o 15,1%) w lutym 2014 r.;
- spadek o 104.571,2 mln zł (o 12,5%) w porównaniu z końcem 2013 r.

Spadek zadłużenia w lutym oraz od końca 2013 r. był głównie spowodowany umorzeniem skarbowych papierów wartościowych w wyniku przeprowadzenia reformy systemu emerytalnego⁸⁰.

W zadłużeniu publicznym nie ujmuje się przyszłych zobowiązań wobec emerytów. Nie są one wskazywane w statystykach i nie powiększają zadłużenia publicznego. Zmieni się to wraz z przyjęciem przez Polskę nowych przepisów dotyczących systemu rachunków narodowych i regionalnych ESA 2010, które zastąpią⁸¹ dotychczasowy system ESA 95. W myśl art. 5 rozporządzenia, zasady ESA 2010 stosuje się po raz pierwszy do danych, które należy przekazać począwszy od dnia 1 września 2014 r. Zgodnie z nowymi regulacjami, najpóźniej od 2015 r., w tablicach uzupełniających do rachunków narodowych państw UE, mają być podawane szacunki kwoty zobowiązań emerytalnych.

Minister Finansów, realizując postanowienia ustawy o finansach publicznych, na lata 2014–2017 opracował strategię zarządzania długiem Skarbu Państwa oraz oddziaływania na państwowy dług publiczny⁸².

⁷⁶ Komunikat prasowy 3281 posiedzenia Rady UE z 10 grudnia 2013 r. (17556/13, a także 2013/758/EU, 17549/13).

⁷⁷ Na mocy art. 126 ust. 8 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

⁷⁸ Komisja Europejska zaleciła Polsce ograniczenie nadmiernego deficytu do maksymalnie 3% PKB, najpóźniej do końca 2014 r. Według wiosennych rekomendacji w 2013 r., Polska miała osiągnąć deficyt na poziomie 3,6% PKB, a w 2014 r. – 3%.

⁷⁹ Na mocy art. 126 ust. 7 Traktatu wskazanego w przypisie 77.

⁸⁰ Źródło: Zadłużenie Skarbu Państwa. Biuletyn miesięczny Ministerstwa Finansów Nr 02/2014 z 22 kwietnia 2014 r.

⁸¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE), uchwalone przez Parlament Europejski 22 kwietnia 2013 r., podpisane 21 maja 2013 r. i opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE 26 czerwca 2013 r. Weszło w życie 16 lipca 2013 r. Nowy system rachunków narodowych i regionalnych ESA 2010 ma być stopniowo wprowadzany w statystyce unijnej. Zgodnie z art. 5, zasady ESA 2010 stosuje się po raz pierwszy do danych, które należy przekazać począwszy od 1 września 2014 r.

⁸² Art. 75. <http://www.finanse.mf.gov.pl/web/wp/dlug-publiczny/publikacje/strategie-zarzadzania-dlugiem>

4 INFORMACJE DODATKOWE

4.1 Organizacja i metodyka kontroli

Uzasadnieniem podjęcia kontroli była potrzeba niezwłocznego zbadania przygotowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do realizacji zadań wynikających z obowiązywania ustawy o przejęciu przez ZUS środków OFE, tj. aktualnych zagadnień o szczególnym znaczeniu dla funkcjonowania państwa.

Podczas kontroli zasięgnięto informacji w jednostkach nieobjętych kontrolą: Ministerstwie Finansów i Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, m.in. w sprawie badania wpływu zmian wynikających z reformy systemu emerytalnego na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych.

Przy pobieraniu dla celów kontroli dokumentów z danymi osobowymi⁸³ (ubezpieczonych wnioskujących o przyznanie świadczenia emerytalnego), zostały one, przed ich udostępnieniem kontrolerom, zanonimizowane przez upoważnionych pracowników jednostki kontrolowanej, czyli pozbawione cech umożliwiających ustalenie tożsamości osób, których dokumenty te dotyczą. Kontrolę przeprowadził Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny.

4.2 Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Po kontroli przeprowadzonej w Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Najwyższa Izba Kontroli przekazała Prezesowi ZUS wystąpienie pokontrolne, w którym pozytywnie oceniła kontrolowaną działalność. NIK odstąpiła od formułowania uwag i wniosków. Adresat wystąpienia nie skorzystał z prawa złożenia zastrzeżeń do oceny zawartej w wystąpieniu.

⁸³ Art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.).

5.1. Analiza stanu prawnego

1) Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Zakład jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną (z siedzibą w Warszawie), nad którą nadzór, co do zgodności działań z obowiązującymi przepisami prawa, sprawuje minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego⁸⁴. Nadzór nie może dotyczyć spraw indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnej.

Organami Zakładu są: Prezes, Zarząd, którego przewodniczącym z urzędu jest Prezes i Rada Nadzorcza⁸⁵. Zakład, w skład którego wchodzi centrala i terenowe jednostki organizacyjne, realizuje m.in. przepisy o ubezpieczeniach społecznych, w szczególności w zakresie:

- stwierdzania i ustalania obowiązku ubezpieczeń społecznych;
- ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wypłacania tych świadczeń, chyba że na mocy odrębnych przepisów obowiązki te wykonują płatnicy składek;
- wymierzania i pobierania składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, FP i FGŚP;
- prowadzenia rozliczeń z płatnikami składek z tytułu należnych składek i wypłacanych przez nich świadczeń podlegających finansowaniu z funduszy ubezpieczeń społecznych lub innych źródeł;
- prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek⁸⁶.

Zgodnie ze statutem zakres rzeczowy działania Centrali Zakładu obejmuje m.in.:

- dysponowanie Funduszami Ubezpieczeń Społecznych, Emerytur Pomostowych i Rezerwy Demograficznej;
- prowadzenie rozliczeń składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, FP i FGŚP;
- prowadzenie kont ubezpieczonych i płatników składek;
- prowadzenie rejestrów ubezpieczonych, płatników składek, członków otwartych funduszy emerytalnych oraz rejestru uprawnionych do świadczeń zdrowotnych;
- zarządzanie finansami Zakładu.

Terenowymi jednostkami organizacyjnymi ZUS są oddziały oraz podlegające im inspektoraty i biura terenowe. Oddziałem Zakładu kieruje dyrektor, a inspektoratem i biurem terenowym – kierownik.

Zakład prowadzi:

- konta ubezpieczonych i konta płatników składek;
- Centralne Rejestry: Ubezpieczonych, Płatników Składek, Członków Otwartych Funduszy Emerytalnych, Otrzymujących Emerytury z Funduszy Dożywotnych Emerytur Kapitałowych;
- inne rejestry niezbędne do realizacji zadań określonych odrębnymi przepisami⁸⁷.

Zakład zapewnia rzetelność i kompletność informacji gromadzonych na kontach ubezpieczonych i na kontach płatników składek, natomiast informacje zawarte na koncie ubezpieczonego i koncie płatnika składek prowadzonych w formie elektronicznej, które przekazane zostały w postaci dokumentu pisemnego albo elektronicznego, są środkiem dowodowym w postępowaniu administracyjnym i sądowym z zakresu ubezpieczeń społecznych. Do informacji zawartych na kontach ubezpieczonych i kontach płatników składek oraz danych źródłowych będących podstawą zapisów na tych kontach, stosuje się przepisy o ochronie danych osobowych.

⁸⁴ Art. 66 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁸⁵ Jak wyżej – art. 72.

⁸⁶ Jak wyżej – art. 68-71.

⁸⁷ Jak wyżej – art. 33 ust. 1.

Na koncie płatnika składek prowadzone są rozliczenia należnych składek, wypłacanych przez płatnika zasiłków oraz zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych podlegających zaliczeniu na poczet składek oraz innych składek pobieranych przez Zakład.

2) Podstawowe zmiany wprowadzone ustawą w sprawie przejęcia przez ZUS środków OFE

- Umorzenie przez OFE w dniu 3 lutego 2014 r. 51,5% jednostek rozrachunkowych zapisanych na rachunku każdego członka otwartego funduszu emerytalnego na dzień 31 stycznia 2014 r., a następnie przekazanie do ZUS aktywów o wartości odpowiadającej sumie umorzonych jednostek rozrachunkowych⁸⁸.
- Ubezpieczeni mają wybór, czy wolą pozostać w OFE, czy całość składki przekazywać do ZUS. Czas na dokonanie wyboru ustalono na okres od dnia 1 kwietnia do dnia 31 lipca 2014 r.⁸⁹, natomiast osoby, które nie złożą oświadczenia o pozostaniu w OFE (według wzoru określonego przez Radę Ministrów⁹⁰), zostaną przeniesione do ZUS. Złożenie oświadczenia o⁹¹:
 - przekazywaniu do OFE części składki na ubezpieczenie emerytalne, wynoszącej 2,92% podstawy wymiaru składki, lub:
 - ewidencjonowaniu na subkoncie⁹² części składki na ubezpieczenie emerytalne wynoszącej łącznie 7,3% podstawy wymiaru składki, w związku z nieodprowadzeniem lub zaprzestaniem odprowadzania części składki do OFE,
 będzie możliwe co cztery lata, począwszy od 2016 r.
- Na okres 10 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego, środki z OFE będą stopniowo przenoszone na fundusz emerytalny FUS i ewidencjonowane na prowadzonym przez ZUS subkoncie (tzw. suwak bezpieczeństwa)⁹³. Wypłatą emerytur będzie zajmował się ZUS⁹⁴. Po osiągnięciu wieku emerytalnego środki stanowiące podstawę wyliczenia emerytury będą przez trzy lata podlegać dziedziczeniu⁹⁵.
- Pobierana przez fundusze maksymalna opłata od składki zmniejszyła się z 3,5% do 1,75%⁹⁶. Obniżona została również opłata pobierana przez ZUS za przekazywanie składek do OFE – z 0,8% do 0,4%⁹⁷.

3) Umorzenie 51,5% jednostek rozrachunkowych

Otwarte fundusze emerytalne zobowiązane zostały⁹⁸ do dokonania w dniu 3 lutego 2014 r. umorzenia 51,5% jednostek rozrachunkowych zapisanych na rachunku każdego członka funduszu na dzień 31 stycznia 2014 r. i przekazania do ZUS, działającego w imieniu i na rzecz FUS, aktywów o wartości odpowiadającej sumie wartości umorzonych jednostek rozrachunkowych.

⁸⁸ Art. 23 ust. 1 i 2 ustawy o przejęciu przez ZUS środków OFE.

⁸⁹ Jak wyżej – art. 11 ust. 2.

⁹⁰ Jak wyżej – art. 11 ust. 10.

⁹¹ Jak wyżej – art. 5 pkt 8.

⁹² Wskazany w art. 40a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zmieniony art. 5 pkt 9 ustawy zmieniającej.

⁹³ Jak wyżej – art. 5 pkt 3 i art. 12 ust. 1.

⁹⁴ Jak wyżej – art. 9 pkt 8.

⁹⁵ Jak wyżej – art. 6 pkt 3.

⁹⁶ Jak wyżej – art. 4 pkt 20.

⁹⁷ Jak wyżej – art. 5 pkt 27.

⁹⁸ Jak wyżej – art. 23 ust. 1.

Aktywa powinny być przekazane przez OFE w dniu 3 lutego 2014 r. do ZUS według następującej kolejności, aż do osiągnięcia wartości odpowiadającej sumie wartości umorzonych jednostek rozrachunkowych⁹⁹:

- obligacje i bony emitowane przez Skarb Państwa;
- obligacje emitowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego¹⁰⁰, gwarantowane przez Skarb Państwa;
- inne papiery wartościowe opiewające na świadczenia pieniężne, gwarantowane lub poręczane przez Skarb Państwa;
- środki pieniężne denominowane w walucie polskiej.

Jednocześnie ZUS powinien zaewidencjonować na dzień 31 stycznia 2014 r. na subkoncie wartość środków odpowiadających wartości umorzonych przez otwarty fundusz emerytalny na rachunku ubezpieczonego będącego członkiem otwartego funduszu emerytalnego jednostek rozrachunkowych.

Z kolei ZUS powinien niezwłocznie:

- przedstawić do nabycia Skarbowi Państwa, reprezentowanemu przez ministra właściwego ds. budżetu, aktywa przekazane przez otwarty fundusz emerytalny¹⁰¹;
- przenieść do Funduszu Rezerwy Demograficznej aktywa przekazane przez otwarty fundusz emerytalny¹⁰².

W ustawie przyjęto, że Skarb Państwa, reprezentowany przez ministra właściwego ds. budżetu, nabywa od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych aktywa, w zamian za gwarancję wypłaty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych świadczeń emerytalnych odpowiadających zewidencjonowanej na subkontach prowadzonych przez ZUS wartości tych aktywów.

Fundusz Rezerwy Demograficznej zobowiązany został do przekazania aktywów powiększonych o pożytki z tych aktywów, na przychody funduszu emerytalnego FUS w terminie 30 dni po dniu wpływu tych aktywów na rachunek FRD. Fundusz ten został również zobowiązany do przekazania w 2014 r. na przychody funduszu emerytalnego FUS środków pieniężnych uzyskanych z tytułu wykupu wyodrębnionych aktywów, pochodzących z otwartych funduszy emerytalnych lub wypłaty należnych od nich odsetek, w terminie 30 dni od dnia ich otrzymania wraz z pożytkami uzyskanymi od tych środków pieniężnych.

OFE zobowiązane zostały do przekazania aktywów na wskazany przez ZUS rachunek lub rachunki papierów wartościowych oraz na rachunek bankowy.

OFE w dniu 31 października 2014 r. powinny przesłać do ZUS informację o liczbie jednostek rozrachunkowych umorzonych, informację o ich wartościach¹⁰³ oraz o okresach, za które umorzono jednostki.

Ustawą o przejęciu przez ZUS środków OFE, dostosowano również do nowych rozwiązań brzmienie ustaw regulujących przyznawanie emerytur tzw. służbom mundurowym.

⁹⁹ Jak wyżej – art. 23 ust. 2.

¹⁰⁰ Na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 października 1994 r. o autostradach płatnych oraz o Krajowym Funduszu Drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 931 ze zm.).

¹⁰¹ Jak wyżej – o których mowa w art. 23 ust. 10 pkt 1.

¹⁰² Jak wyżej – o których mowa w art. 23 ust. 10 pkt 2.

¹⁰³ Jak wyżej – o których mowa w art. 23 ust. 9.

5.2. Zestawienia tabelaryczne

Tabela nr 1

Prognoza salda rocznego* FUS (kwoty nominalne w mld zł)

Lp.	Rok	Saldo roczne FUS (wpływy minus wydatki)		
		Proponowane zmiany (w zależności od udziału członków OFE opłacających składki wśród członków OFE w warunkach obecnych przepisów):		
		20%	50%	80%
1	2	3	4	5
1.	2014	-50,2	-51,7	-53,3
2.	2015	-49,8	-53,1	-56,3
3.	2016	-51,5	-54,9	-58,4
4.	2017	-52,0	-55,6	-59,3
5.	2018	-52,7	-56,6	-60,5
6.	2019	-52,6	-56,7	-60,8
7.	2020	-52,0	-56,4	-60,7
8.	2021	-52,5	-57,1	-61,7
9.	2022	-53,8	-58,7	-63,5
10.	2023	-55,5	-60,5	-65,6
11.	2024	-57,1	-62,3	-67,6
12.	2025	-59,1	-64,5	-70,0
13.	2026	-61,3	-66,9	-72,5
14.	2027	-63,2	-69,0	-74,7
15.	2028	-64,7	-70,5	-76,4
16.	2029	-65,7	-71,6	-77,5
17.	2030	-66,1	-72,1	-78,1
18.	2031	-65,8	-71,8	-77,7
19.	2032	-64,8	-70,7	-76,5
20.	2033	-64,1	-69,8	-75,5
21.	2034	-62,8	-68,4	-73,9
22.	2035	-61,3	-66,7	-72,0
23.	2036	-59,8	-64,8	-69,8
24.	2037	-58,7	-63,4	-68,1
25.	2038	-58,3	-62,7	-67,1
26.	2039	-57,7	-61,7	-65,7
27.	2040	-57,3	-60,7	-64,1
28.	2041	-59,6	-62,6	-65,5
29.	2042	-63,9	-66,4	-69,0
30.	2043	-68,9	-71,0	-73,2
31.	2044	-74,1	-76,0	-77,9
32.	2045	-79,9	-81,5	-83,1
33.	2046	-86,7	-88,1	-89,5
34.	2047	-94,2	-95,4	-96,6
35.	2048	-102,4	-103,5	-104,7
36.	2049	-112,2	-113,4	-114,6
37.	2050	-123,6	-125,0	-126,4
38.	2051	-135,5	-137,1	-138,8
39.	2052	-146,6	-148,6	-150,6
40.	2053	-156,5	-158,8	-161,2
41.	2054	-165,4	-168,2	-170,9
42.	2055	-173,8	-177,1	-180,4
43.	2056	-181,9	-185,7	-189,6
44.	2057	-189,8	-194,2	-198,6
45.	2058	-196,8	-201,9	-206,9
46.	2059	-202,2	-207,9	-213,6
47.	2060	-206,0	-212,2	-218,4

* Saldo roczne rozumiane jako różnica wpływów i wydatków na świadczenia. Wpływy rozumiane jako suma wpływów składkowych do FUS, dotacji celowej na pokrycie świadczeń refundowanych z budżetu państwa i środków przenoszonych z OFE do funduszu emerytalnego w ramach "suwaka bezpieczeństwa".

Źródło: Dane ZUS Szacunki skutków finansowych dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych proponowanych zmian przepisów, do poszczególnych propozycji zmian w perspektywie do 2060 r.

Tabela nr 2

Prognozowane zwiększenie wpływów do FUS* oraz wydatków FUS na świadczenia, przy założeniu, że udział członków OFE opłacających składkę wyniesie 50% (kwoty nominalne w mld zł).

Lp.	Rok	Zwiększenie wpływów do FUS*			Zwiększenie wydatków na świadczenia z FUS
		Ogółem	z tytułu:		
			zwiększenia wpływów składkowych	przenoszenia środków w ramach „suwaka bezpieczeństwa”	
1	2	3	4	5	6
1.	2014	9,5	4,2	5,3	0,0
2.	2015	11,9	8,1	3,8	0,5
3.	2016	12,8	8,8	4,0	0,7
4.	2017	14,4	10,4	4,0	1,0
5.	2018	15,5	11,3	4,1	1,3
6.	2019	16,6	12,2	4,4	1,8
7.	2020	18,0	13,1	4,9	2,3
8.	2021	19,3	14,1	5,2	3,0
9.	2022	20,7	15,1	5,6	3,9
10.	2023	22,2	16,1	6,1	4,9
11.	2024	23,9	17,1	6,8	6,0
12.	2025	25,5	18,2	7,4	7,1
13.	2026	27,4	19,3	8,1	8,5
14.	2027	29,4	20,4	8,9	9,8
15.	2028	31,6	21,6	10,0	11,3
16.	2029	33,8	22,9	11,0	12,9
17.	2030	36,2	24,2	12,0	14,6
18.	2031	39,1	25,6	13,5	16,4
19.	2032	42,4	27,2	15,2	18,3
20.	2033	45,5	28,8	16,7	20,3
21.	2034	48,5	30,4	18,2	22,4
22.	2035	51,8	32,1	19,7	24,7
23.	2036	55,1	33,8	21,3	27,1
24.	2037	58,0	35,6	22,4	29,8
25.	2038	60,9	37,4	23,5	32,6
26.	2039	63,9	39,3	24,6	35,6
27.	2040	67,1	41,2	25,9	38,8
28.	2041	69,7	43,1	26,6	42,5
29.	2042	71,9	44,9	27,0	46,5
30.	2043	73,8	46,7	27,2	50,7
31.	2044	75,7	48,4	27,3	54,9
32.	2045	77,6	50,2	27,3	59,2
33.	2046	79,3	52,0	27,3	63,6
34.	2047	81,0	53,8	27,3	68,0
35.	2048	82,6	55,5	27,1	72,5
36.	2049	84,0	57,2	26,8	77,2
37.	2050	85,3	58,8	26,4	82,0
38.	2051	86,5	60,5	26,0	86,8
39.	2052	87,9	62,1	25,8	91,5
40.	2053	89,5	63,9	25,6	96,0
41.	2054	91,2	65,7	25,5	100,5
42.	2055	92,9	67,6	25,4	105,0
43.	2056	94,8	69,5	25,3	109,5
44.	2057	96,8	71,5	25,3	114,1
45.	2058	98,9	73,6	25,4	118,6
46.	2059	101,3	75,7	25,5	123,0
47.	2060	104,0	78,1	25,9	127,3

* Wpływy rozumiane jako suma wpływów składkowych do FUS, dotacji celowej na pokrycie świadczeń refundowanych z budżetu państwa i środków przenoszonych z OFE na dochody funduszu emerytalnego w ramach „suwaka bezpieczeństwa”.

Źródło: Dane ZUS Szacunki skutków finansowych dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych proponowanych zmian przepisów, do poszczególnych propozycji zmian w perspektywie do 2060 r.

Tabela nr 3

Prognozowane zwiększenie wpływów do FUS* oraz wydatków FUS na świadczenia, przy założeniu, że udział członków OFE opłacających składkę wyniesie 20% (kwoty nominalne w mld zł).

Lp.	Rok	Zwiększenie wpływów do FUS*			Zwiększenie wydatków na świadczenia z FUS
		Ogółem	z tytułu:		
			zwiększenia wpływów składkowych	przenoszenia środków w ramach „suwaka bezpieczeństwa”	
1	2	3	4	5	6
1.	2014	11,0	5,7	5,3	0,0
2.	2015	15,2	11,3	3,8	0,5
3.	2016	16,2	12,3	3,9	0,7
4.	2017	18,1	14,1	3,9	1,0
5.	2018	19,4	15,3	4,1	1,4
6.	2019	20,8	16,5	4,3	1,8
7.	2020	22,4	17,7	4,7	2,4
8.	2021	23,9	18,9	5,0	3,1
9.	2022	25,5	20,2	5,3	3,9
10.	2023	27,3	21,6	5,7	4,9
11.	2024	29,2	22,9	6,3	6,0
12.	2025	31,1	24,3	6,7	7,2
13.	2026	33,1	25,8	7,3	8,6
14.	2027	35,2	27,2	8,0	10,0
15.	2028	37,6	28,8	8,8	11,5
16.	2029	39,9	30,4	9,5	13,1
17.	2030	42,4	32,1	10,3	14,8
18.	2031	45,3	33,8	11,4	16,6
19.	2032	48,4	35,7	12,7	18,5
20.	2033	51,4	37,6	13,8	20,5
21.	2034	54,3	39,6	14,7	22,6
22.	2035	57,4	41,7	15,7	24,9
23.	2036	60,4	43,8	16,7	27,4
24.	2037	63,1	45,9	17,2	30,1
25.	2038	65,7	48,1	17,6	33,0
26.	2039	68,2	50,3	17,9	36,0
27.	2040	70,9	52,6	18,4	39,3
28.	2041	73,0	54,8	18,2	43,0
29.	2042	74,8	57,0	17,9	47,0
30.	2043	76,5	59,2	17,3	51,2
31.	2044	78,1	61,4	16,7	55,4
32.	2045	79,7	63,6	16,1	59,7
33.	2046	81,3	65,8	15,5	64,2
34.	2047	82,9	68,1	14,8	68,7
35.	2048	84,4	70,3	14,1	73,2
36.	2049	85,9	72,5	13,4	77,9
37.	2050	87,4	74,7	12,7	82,7
38.	2051	88,9	76,9	12,1	87,6
39.	2052	90,7	79,2	11,5	92,3
40.	2053	92,7	81,5	11,2	96,9
41.	2054	94,9	84,0	10,9	101,4
42.	2055	97,2	86,6	10,6	106,0
43.	2056	99,6	89,3	10,4	110,6
44.	2057	102,3	92,0	10,3	115,2
45.	2058	105,1	94,9	10,2	119,7
46.	2059	108,1	97,9	10,3	124,2
47.	2060	111,4	101,0	10,4	128,6

* Wpływy rozumiane jako suma wpływów składkowych do FUS, dotacji celowej na pokrycie świadczeń refundowanych z budżetu państwa i środków przenoszonych z OFE na dochody funduszu emerytalnego w ramach „suwaka bezpieczeństwa”.

Źródło: Dane ZUS Szacunki skutków finansowych dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych proponowanych zmian przepisów, do poszczególnych propozycji zmian w perspektywie do 2060 r.

5.3. Wykaz aktów prawnych

1. Ustawa z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1717).
2. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 989 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.).
5. Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych (Dz. U. z 2013 r., poz. 290).
6. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (Dz. U. Nr 116, poz. 1205, ze zm.).
7. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507, ze zm.).
8. Ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2013 r., poz. 666 ze zm.).
9. Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2013 r. poz. 667 ze zm.).
10. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 361 ze zm.).
11. Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 75, poz. 398 ze zm.) – utrata mocy obowiązywania z dniem 31 grudnia 2012 r.

5.4. Wykaz organów, którym przekazano informację

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Rzecznik Praw Obywatelskich
6. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
7. Przewodniczący Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP
8. Przewodniczący Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Senatu RP
9. Szef Kancelarii Prezydenta RP
10. Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
11. Szef Kancelarii Sejmu RP
12. Szef Kancelarii Senatu RP
13. Minister Pracy i Polityki Społecznej
14. Minister Finansów
15. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych